

VYDÁNO SPRÁVOU
ZÁPADNÍ UKRAJINSKÉ NÁRODNÍ REPUBLIKY.

KRVAVÁ KNIHA

ČÁST I.

DOKUMENTY K POLSKÉ OKUPACI
V UKRAJINSKÉM ÚZEMÍ HALIČSKÉM.
ROK 1918 AŽ DO PROSINCE 1919.

1920.

TISKLA „POLITIKA“ V PRAZE.

okamžiku rozvratu bývalého Rakousko-Uherska, kdy všechny ujařmené jeho národy splňující právo sebeurčení proklamovaly utvoření svých nacionálních států — Ukrajinský národ východní Haliče (od Sanu po Zbruč), severní Bukoviny a severovýchodního Uherska, převzal dnem 1. listopadu na výše uvedených etnografických teritoriích vládu do svých rukou, Ukrajinská Nacionální Rada ve Lvově proklamovala za celý ukrajinský národ skonstituování vlastního nacionálního státu: Západní Ukrajinské Národní Republiky. Dalším usnesením Ukrajinské Nacionální Rady v Stanislavově dne 3. ledna 1919, republika tato ohlásila v principu provedení spojení své oblasti s Velkou Ukrajinou v jednotné těleso, udržující nynější vládu až do doby sejítí se zákonodárného sněmu sjednocené Ukrajinské Národní Republiky.

Na jak těžkých podkladech opřeno bylo bývalé panství polské byrokracie za rakouských dob ve východní Haliči a jak vůbec je slabým přistěhovaný polský element na celém ukrajinském území, toho nejlepším důkazem byl fakt, že přechod vlády z rukou rakousko-polské byrokracie do rukou orgánu Ukrajinské Nacionální Rady byl proveden v celém kraji od Sanu až po Zbruč v jediném dni bez jakéhokoli sporu a krveprolití z polské strany. Jedině v samém Lvově, kam Poláci již před převratem posílali pod záminkou vojenských dovolených značné množství polských legionářů, dva dny po převzetí vlády Ukrajinskou Nacionální Radou objevily se v jedné části města ozbrojené polské oddíly, které vystoupily proti ukrajinské posádce města Lvova bojovně. Pouliční boj hrstky partysantů byl by se dojistá skončil jejich porážkou a odzbrojením, kdyby nebyla varšavská vláda poskytla jim zbrojní pomoc (pančeřovým

vlaky, vojskem a municí). Nově proklamovaná Západní Ukrajinská Republika, jejíž pluky nemohly se včas vrátiti do rodného kraje z bývalých front v Itálii, Tyrolsku, Albanii, v Srbsku, nemohla se udržeti proti militaristickému nátlaku Poláků, kteří ještě k tomu našli pomoc čtyřdohody. Po heroickém osmiměsíčním boji pro volnost rodného kraje, západo-ukrajinská armáda musela ustoupiti z Haliče až za Zbruč na východ a celou teritorii ukrajinské republiky na základě usnesení čtyřdohody ze dne 25. června 1919 obsadilo vojensky Polsko.

Není žádné pochybnosti ze stanoviska mezinárodního práva i ze stanoviska čtyřdohodou prohlášených práv bývalých rakousko-uherských národů na sebeurčení, že v listopadu 1918 ustanovená vláda Ukrajinskou Národní Radou ve východní Haliči byla úplně legální státní vládou a lvovští polští povstalci byli proti ní jenom jako obyčejní rebelanti. Tímto způsobem i zbrojní pomoc Polskem poskytnuta oněm rebelantům a dále polská válka proti Zap. Ukr. Republice byla aktem surového imperialismu, a usnesení čtyřdohody z 25. června 1919 bylo zlomením práva ukrajinského národa na sebeurčení — práva, kterého národ nikdy se nezřekl a které zvláště od roku 1848 v rámci Rakousko-Uherska s velkým nátlakem, v těžkých politických bojích s rakouským režimem i s polskou byrokracií, přes celá desetiletí bránil.

Uvedené usnesení, které čtyřdohoda stvrzovala jako nutnost války s bolševismem, jehož ve východní Haliči vůbec nebylo, bylo nejen porušením práva ukrajinského národa na sebeurčení, ale přineslo obyvatelstvu tohoto kraje v historii Evropy neslýchané přímo a bezpříkladné utrpení a muky a místo „pacifikace“ kraje došlo k opačnému výsledku proto, že t. zv. „pacifikaci“ vých. Haliče čtyřdohoda svěřila právě největšímu nepříteli Ukrajinců, jenž více než půl tisíce let nachází se v nekonečném nacionálním, náboženském i sociálním agresivním boji s ukrajinským elementem.

Nynější polská okupace jest strašné martyrium Ukrajinců, martyrium, jakého podnes neprožil žádný národ. Toť neslýchané, brutální a nelidské jednání proti vysokým národním postulátům i zásadám sebeurčení národa!

Polská inteligence i polská mládež, která tvoří okupační vojsko, je odkojena šovinistickou protiukrajinskou literaturou i tiskem, hoří slepou divokou i krvežíznivou nenávisť proti ukrajinskému národu. Odevzdaná do rukou oné inteligence i onoho vojska „patifikace“ východní Haliče znamenala: vydání ukrajinské zemědělství i inteligenci bez rozdílu pohlaví i věku nejdivočejším pronásledováním, rafinovaným mukám, massovému systematickému hubení, které je horší balkánských, arménských masakrů, ruských pogromů i bolševického teroru.

Ve vězeních v Modlině, Beresti, Stralkově a Varšavě, v zajateckých táborech v Dombju, Vadovicech, Přemyšlu, Pykuličách atd. válí se a hnije tisíce a tisíce nevinných ukrajinských obětí zvířecího teroru polského.

Počet všech zatčených i internovaných osob civilního ukrajinského obyvatelstva východní Haliče překročil dosud čtvrt milionu — číslo v porovnání s ukrajinským obyvatelstvem východní Haliče, které čítá nyní ne více než $3\frac{1}{2}$ milionů duší, je strašlivé. Z toho vysvítá, že Poláci zavřeli každého osmého Ukrajince nebo Ukrajinku, což v praxi znamená: zavřeli všechny ty, kteří byli mezi národem svědomití, charakternější, čilejší a vlivnější. Samo sebou se rozumí, že bylo vyloučeno, že tak neslýchanému množství internovaných mohli dáti potřebného přístřeší, následkem čehož vtěsnáno mnoho nešťastných po vězeňských celách i mizerných barácích nakažených skvrnitým tyfem, černými neštovicemi i jinými nakažlivými nemocemi, kde byli všichni odsouzeni k smrti. Skutečně: nejméně pětina stalo se obětí strašlivých nemocí; polská vláda proti těmto zuřivým nemocem nikterak nezakročila. Naopak, nemocné držela schválně mezi zdravými, nenakaženými lidmi, aby tímto způsobem vyhuben byl květ ukrajinského národa.

Tisíce nevinných životů skosila zločinná ruka polská. Ukrajinským zemědělcům vyrabovala polská armáda vše co měli: peníze, dobytek, obilí, šatstvo i hospodářské nářadí. Mnoho vesnic spáleno, mnoha vesnicím uloženy vysoké kontribuce, které zemědělci musili složit pod výhrůžkou spálení vesnic. Spoustu kostelů zavřeli, kněze pozavírali, internovali nebo konfinovali do polské části Haliče, mnoho zvířecím způsobem povraždili;

někteří z nich utekli za Zbruč na východ, aby se zachránili před smrtí a polským banditismem. Národní školy všude pozavírali; střední školy, zvláště privátní, zrušili, na universitu i techniku ukrajinské mládeži přístup zakázán, nedovoleno zřízení privátních universitních kursů, veškeré spolky rozpuštěny, všechn tisk zastaven, jedním slovem — zastaven celý ukrajinský politický život. V kraji se šíří různé strašné epidemie a Poláci neposkytují úmyslně žádné sanitní pomoci. Tyto hrozné poměry nezměnily se dodnes, ačkoliv v polském sněmu i tiskem ozvaly se hlasy lidského rozhořčení proti tomuto strašlivému barbarství polského imperialismu. Odevzdání vlády čtyřdohodou nad několika miliony Ukrajinců (i Židů) do rukou zuřivých nacionálních nepřátel, bylo nejenom těžkým proviněním proti právům člověka, ale přímo vydáním na vyhlazení Ukrajinců v Haliči.

V této knize je uvedena jenom malá část strašných dokladů násilností polských „pacifikátorů“, páchaných na nevinném, tichém ukrajinském obyvatelstvu tohoto kraje.

Následkem teroristického polského režimu zavedeného ve východní Haliči a úplného uzavření hranic (obtíže při vydávání pasů, konfiskace ukrajinského tisku, ostré censury dopisů a přísnost pohraničních prohlídek) mohla jenom nepatrná část zpráv o polském zvířectví se dostat na denní světlo, přijíti ve známost celého kulturního světa. Z množství dokladů podáváme zde jenom ony, které došly doposaváde k nám a uvádíme jenom nejvýznamnější — po případě s plným udáním dat.

Aby byli zachráněni lidé před pronásledováním Poláků, uvádíme jenom začáteční písmena jmen i příjmení svědků a jich bydliště. Jejich jména i příjmení a místa bydliště jsou zaznamenány v „komisi pro vyšetření polského barbarství při diplomatickém vyslanectví Západní Ukrajiny Nár. Republiky ve Vídni“, která je podá na požádání proti záruce, že svědci nebudou tím nikterak poškozeni.

Předkládáme tuto knihu strašlivých dokladů před soud celého světa — zvláště velkých států čtyřdohody. Nechť tato kniha strašného zvířectví činěného ve jménu usnesení velkých národů Francie, Anglie, Italie i Ameriky vyvolá lítost u kaž-

děho, kdo se cítí býti člověkem, nechť pálí stud tvář těch, kteří posílali proti ukrajinským zemědělcům, dělníkům, kněžím, učitelům, lékařům, ženám i dětem zuřivé katy. A až tato krvavá kniha zadrží krvavé orgie, kdy přinutí morální vinníky tohoto massového zločinu učiniti konec divokému režimu ve východní Haliči a až lidé, jichž jediným zločinem je jejich mateřská ukrajinská řeč a řecko-katolická víra vyjdou z vězení na svobodu a uniknou smrti hladem, tyfem, neštovicemi a jinými nakažlivými nemocemi — lidský cíl této knihy bude dosažen.

Ve jménu Krista, ve jménu lidskosti, ve jménu kultury, ve jménu ochrany žijících před záhubou voláme k celému světu: Zastavte ukrutné barbarství, jakého se dopouštějí Poláci na čestném, dobrém a kulturním národě! Učiňte konec mukám mass, vraždění lidu v ukrajinských zemích okupovaných Polskem — tím Polskem, ve kterém šílí orgie nejdivočejší nacionální nenávisti, kde hynou ve špatných barákách statisíce nejkrásnějších představitelů typů člověka, nositelé kultury mezinárodní massy, organizátoři vzdělávacích spolků, dětských opatroven, studentských útulků, spořitelů, spolků střízlivosti, sokolů, kněží, učitelů — ženy, sedmdesátiletí starci i malé děti. Pohlédněte na všechny ty děsné poměry a pomozte, pomozte jako kdysi jste pomáhali proti obchodu s otroky, jako jste vystupovali proti arménským a kretenským režim!

Učiňte konec našim mukám, učiňte konec hanby dvacátého století!

I. Vraždy.

Nejtemnější stránkou polských násilností na ukrajinském obyvatelstvu jsou vraždy, páchané Poláky na zajatých ukr. vojácích a na bezmocném ukr. obyvatelstvu bez rozdílu: na duchovenstvu, na inteligenci, dělnické i zemědělské vrstvě, na ženách, starcích, nemocných, mrzácích i dětech. Ona hrůzou naplněná akce byla již předem zamýšlena, poněvadž vojenská polská velitelství vydávala úřední rozkazy, aby zajatci byli bez rozdílu a pardonu zabíjeni. Onen fakt, který se přiči lidskému citu a ustanovení mezinárodního práva, potvrzují svědci: L. K., H. N., K. S., před kterými polští legionáři (Hallerčici) se vyslovili: „Náš velitel rozkázal nám nezajímati Ukrajinců, nýbrž na místě zabíjeti; nač mají jísti polský chléb? Ukrajinci — toť divoký národ.“ Bylo to 19. dubna 1919. Totéž potvrzují: V. V., M. H. i M. P. (podpraporčík). Dokonce nemocné v nemocnicích Poláci vraždí. Pro sebemenší provinění polská stráž v táborech mučí internované i zajaté a leckdy až na smrt. V mnoha případech bez soudu a bez veškerého vyšetřování ukr. zemědělci byli postřeleni. Z velkého počtu neslýchaných vražd uvádíme jenom ony případy, které nás došly s určitějšími daty.

1. V Solotvyně, v lese, blízko vesnice Pryslop, zastřelil polský velitel 6. setniny 30. pěšího pluku, nadporučík Podvysocki, dne 30. června 1919 bez vyšetřování 66letého člena ukr. vlády, státního sekretáře (ministra) zemědělství inženýra Mychajla Martynceja. Vrah se chlubil, že zastřelil vlastní rukou „hajdamackého ministra“. U správce panství barona Libiga v N. skrývali se: státní sekretář Mychajlo Martynec, Ivan Sileckyj, učitel semináře i jeho syn, dr. Vasyl Padoch, Alexandr

Utrysko, úředník, i tyto pozval k sobě polský nadporučík Pětšicki — k vyšetřování. Na cestě v lese polská patrola pod záminkou cesty k nadporučíku Pětšickému zastřelila v noci všechny, vyjma Utryska, který prchl. Polský farář Jarek chlubil se pak, že to je jeho zásluhou.

2. V **Batjatyně** chytilo polské vojsko ukr. hlídku, pak jejího vůdce praporčíka Kossara zbil a odeslalo do Lvova, kdež ho polští legionáři bez vyšetřování a soudu zastřelili.

3. V **Bazaryncjách** (okres Zbaraž) polští vojáci zbil zemědělce Ivana Frydla kolbami, pak spoutali řetězem, bili do prsou i do hlavy, načež vyvedli z chalupy na cestu a zastřelili. (Svědci P. P., M. G. i T. Ž.)

4. V **Bakončycjách** (u Přemyšlu) tak byli zbiti v zajateckých táborech tři zajatci, že ve dvou dnech ve strašných mukách v nemocnici zemřeli. (Svědci R. z R., V. z P.)

5. V **Biloholovách** (okres Zborov) přepadli polští vojáci, oloupili a pak dobili lehko raněného sanitního vojáka a raněného do zad jednoho dobrovolníka z huculské setniny. (Svědci R. P. i O. S.)

6. V **Borfatyně** (u Sudové Vyšni) polští vojáci na rozkaz nadporučíka Ablamovyče vytáhli násilím zemědělce Ivana Chomjaka z jámy, ve které se skrýval ze strachu před polskou bandou a zastřelili ho bez příčiny; hospodářství jeho spálili. (Svědci K. L., K. R., Ch.)

Z rozkazu tohoto nadporučíka zbil polští vojáci ukrajinského vojáka, vracejícího se z francouzské fronty, nocujícího u Petra Boruščuka a pak bez příčiny zastřelili. (Svědci M. B. a V. S.)

V této vesnici dále dva polští legionáři zavraždili zemědělce Mychajla Pajkala v jeho vlastním stavení. (Svědci P. P.)

Taktéž bez příčiny zastřelili tři polští vojáci Mychajla Sydora u jeho vlastního domu, jež pak spálili. Zanechal ženu a sedm drobných sirotků. (Svědci S. H. a M. H.) Dále zastřeleni dva zemědělci a čtyři ženy. (Svědci V. z O.)

7. V **Boryslavě** (okres Drohobyč) zavraždili Poláci z neznámé příčiny Aleksandra Žuravla, úředníka petrolejového družstva „Galicia“ a Aleksa Kuryša ze Schidnyce. (Svědci V. S.)

8. V **Buškovyčách** (okres Přemyšl) zastřelili polští vojáci lstivým způsobem čtyři ukr. zemědělce, kteří hlídali dráhu.

9. Ve **Vypiskách** (okres Přemyšlany) vyrabovali a zbili polští vojáci dne 16. července 1919 ukr. zajatce tak, že pět z nich zahynulo na místě. (Svědék (P. H.)

10. Ve **Vilchivce** zastřelili Poláci bez vyšetřování ukr. faráře Zatorského, jednoho zemědělce, pět žen a chlapce. (Svědék prof. H. B.)

11. Ve **Vološčině** (okres Bibrka) polští vojáci zbili při transportování ukr. učitele Ivana Kajzanského a dali mu sedm ran do hlavy, následkem čehož za nedlouho zemřel.

12. Ve **Vodnikách** (okres Bibrka) polský legionář vydloubal bajonetem oči rolníku Jasjkovi Bodnarovi.

13. V **Hanusivcjach** (okres Halič) zastřelili polští vojáci dva ukr. rolníky. (Svědék Ja.)

14. V **Hajách Vyžných** (okres Drohobyč) zastřelili Poláci 23letého mladého muže.

15. V **Hrabové** (okres Kamínka Strumilova) zavraždili polští vojáci starostu proto, že nemohl postavit pro ně žádaný počet vozů.

16. V **Hrymalově** drželi Poláci atamana (majora) ukr. armády, Lajera, o chlebě a vodě delší čas a pak 9. června 1919 zastřelili při transportu. Kule zasáhla nešťastného ze zadu do krku. (Svědci M. S. i O. B.)

17. V **Dobrivlanech** zastřelili polští vojáci v červnu 1919 bez příčiny 13letého Mykolu Koržaka a knězi zakázáno ho pohřbít. (Svědci H. K., K. K., I. z D.)

Kromě toho přepadli tam Antonína Kindratova, 57letého rolníka a jeho 23letého syna a zbili, následkem čehož zemřeli. Jímí ztýraná Anna Slusarová leží těžce nemocna.

18. V **Dubrové Jamné** (blíže Nižněva) oloupili a pak zastřelili polští legionáři dne 15. června 1919 rolníka Feđu Tverdochliba 48letého, Vasila Gryžaka 27letého a jednoho chlapce beze vší příčiny zranili.

19. V **Dovžnevě** (okres Sokal) zavraždili polští vojáci dva raněné ukr. vojáky.

20. V **Drohobyči** zabili Poláci bez výsledku a vyšetřování četaře ukr. armády Cusaka z Mražnice. (Svědék D. M.)

21. V **Dovhomostyskách** (okres Mostyska) zavraždily polské bandy ku konci května 1919 bez příčiny rolníka Pavla Diducha 60letého, Kateřinu Bidakovu 70letou, Marii Smejkovu 60letou, Kasku Kozakovu 27letou a ještě tři osoby. (Svědci Š. i F.)

22. V **Dolině** zastřelili polští vojáci bez vyšetřování 24. června 1919 ukr. měšťany: Josefa Bojdunyka, Volodimira Mazurkeviče, Mykolu Frejišyna, Ilka Frejišyna v lese Buková. (Svědci D. a starosta z P.) Vyvedli nešťastné oběti do polí za město, postavili do řady a vraždili jednoho po druhém. (Svědék K. M.)

23. V **Zariču** (okres Bohorodčany) vyvedli polští legionáři do lesa a zastřelili bez výsledku ukr. praporčíka. Mrtvolu našel a pohřbil bratr nešťastné oběti.

24. V **Zabolotcjách** (okres Brody) vystoupilo z panceřového vlaku osm polských vojáků a zavraždili faráře Sucharovského a jeho sluhu těžce zranili. (Svědci: rodina zavražděného, K. H. a žid hostinský.) Stalo se dne 23. června 1919.

25. Ve **Zbaraži** týrali strašným způsobem polští vojáci Mykytu Ivaškeviča, polámali mu ruce, rozbili hlavu, zmrskali celé tělo a pak dne 5. června 1919 zastřelili a jeho otce vyrabovali a odebrali 34.000 K. (Svědci: P. L., J. L. a J. G.) Kromě toho postříleli Poláci v zámku ve Zbaraži bez výsledku a vyšetřování na rozkaz majora 39. pěš. pluku Krasičinského, větší množství zajatých Ukrajinců a židů, mezi nimi Jacka Balina, Icyka Bruneta, Lva Fuksa, Osypa Bruneta. (Svědci: V. V., V. B., J. B., M. H., S. F.)

26. V **Zločově** postříleli Poláci 14 ukr. zajatců bez příčiny. Zastřelili také rolníka Petra Gorčakivského. (Svědék M. P.)

27. V **Kolomyji** zastřelili Poláci z bytu polského katechety Klusa dne 24. května 1919 nadporučíka Kulčického. Téhož dne polská milice zavraždila ještě jednoho ukr. důstojníka, šofera a šest vojáků, kteří klidně ustupovali z Kolomyje, evakuje ji pro Rumuny. Mimo to vyrabovali Poláci auto naložené různými zásobami a vydrancovali skladiště „Duipro-Sojuza“, zabrali několik vagonů cukru. Kapitán P., nadporučík

M. a poručík K., viděli na své vlastní oči, jak polský katecheta Klus střílel na Ukrajince a naváděl nedospělou mládež k podobným činům.

28. Blíže **Kaluše** v jedné vesnici, jak potvrdila T. A. sestra Červ. kříže, polští legionáři odváděli chudé vdově krávu. Když se bránila proti krádeži, zastřelili ji, nešetříce při tom jejich drobných dětí.

29. V **Kilčycích** (okres Sambor) posekali polští vojáci tři ženy a za živa zakopali do země.

30. V **Kobljanské Voli** (okres Starý Sambor) zahnali polští legionáři dne 19. června 1919 všechny obyvatele do chalup a pak zapálili vesnici ze všech stran. Sami rozestavěli se po ulicích, střílejíce každého, kdo utíkal před ohněm. Takovým způsobem zastřelili 13 osob, mezi nimi ženy a děti. Shořelo 17 chalup úplně. (Svědék D. C.)

31. V **Kvasenyně** (okres Dobrómil) střelil polský četnický šikovatel Kyta bez příčiny po ukr. rolníku Ivanu Macejovi, trefil ho do hlavy a dotloukl kolbou, pravě: „Chtěl mítí Ukrajinu, bude ji mítí na druhém světě.“ (Svědci P. M. teď v Užhorodě.)

32. V **Knihynyně** Městě (okres Stanislavov) zavedli polští četníci Hrycja Solovija k řece Bystřici, kde ho ztýrali, zastřelili a hodili do vody. Mrtvola vylovena v Uhornykách blíže Stanislavova. (Svědci P. B., Ju. Ja., H. H. z K.)

33. V **Kernyei** vyvedli na rozkaz velitele polští vojáci ukr. zajatého praporčíka-žida z bytu, pobodali bajonety jen proto, že on jako žid sloužil v ukr. armádě. (Svědék M. Č.)

34. V **Knjažim Mostě** (okres Mostyska) zastřelili polští legionáři na rozkaz nadporučíka Ablamoviče železničního zřízení Košta Bercevého, rolníka Ivana Chomjaka, Ivana Pajtalu a čtyři zajaté Ukrajince. V téže vesnici zavraždili polští vojáci v čase eskorty: a) Stefana Tyndyka a jeho ženu Nastju, b) polský voják zastřelil dvěma ranami v chalupě Mykolu Stepanjaka a Nastju Beňovu c) Mariju Pomirkovu, těhotnou 40tiletou ženu tak ztýrali, že v pěti dnech pak zemřela.

35. V **Krasném** (okres Zložov), při transportování ukr. zajatců hodil polský voják do vozu ruční granát; při explodování byli zabiti 3 zajatci a 5 těžce raněno.

36. V **Korňách** (okres Rava Ruska) při pálení vesnice polským vojskem, žena s dítětem na ruce prosila, aby její chalupa byla ušetřena; polský voják však zavraždil dítě kolbou a ženu těžce zranil bajonetem. (Svědék B.)

37. V **Košljakách** (okres Zbaraž), zastřelili Poláci Mykolu Kresovatého dne 7. června 1919 a jeho otce oloupili. (Svědci D. M. a J. T.)

38. V **Kulparkově** (okres Lvov) zavraždili polští legionáři při transportování čtyři ukr. zajatce. (Svědék G.)

39. V **Labju** (okres Bibrka) pověsili Poláci bez příčiny ukr. vdovu, matku sedmi dětí a varhaníka.

40. V **Lapšyně** (okres Berežany), zastřelili Poláci kněze Zatorského, čtyři rolníky a jednoho žida. (Svědék Ja. H.)

41. V **Lukavci** (okres Sambor) zastřelili polští vojáci ukr. mladíka a oloupili mu 4.000 K.

42. V **Ljublinci Novém** zavraždili Poláci dne 20. listopadu 1918 ukr. četaře, Jurka Šeremetu, zasadili mu sedm ran bajonetem. Sestře umírajícího nakázali jíti po celé vesnici a hlásit, že se každému tak stane, bude-li chtíti Ukrajinu. (Svědék V. S.)

43. V **Ljubačevě** zastřeleli Poláci bez příčiny sedm ukr. zajatců.

44. Ve **Lvově** vyvedli polští vojáci z kasáren ukr. zajatce, postavili ke zdi a jednoho po druhém postříleli. Mezi nimi zahynul Stefan Nehrebeckyj. žák 8. gymn. tř. z Přemyšla, syn soudního rady. (Svědci O. N. z P., R. P. i S. Sem.) Dva poslední svědci potvrzují zavraždění ukr. sanitního vojáka; svědek P. T., důstojník viděl, jak polský voják probodl třikrát prsa ukr. důstojníkovi, který jsa raněn, nemohl utíkat. Při vystupování ukr. zajatců z vozu, přistoupili dva polští vojáci k praporečku Kossarovi, drželi ho za ruce a třetí ho střílel. (Svědék J. H. důstojník). V lednu 1919 odsoudil polský polní soud ve Lvově pro podezření spionáže akademika Mychajla Folyasa (syna zemřelého faráře Jos. Folyasa, býv. parlamentárního poslance) a rolníka Jeremijčuka k smrti zastřelením, což ihned vykonáno.

45. V **Mlynkách Syvkových** (okres Drohobyč) zavraždili polští legionáři rolníka Mychajla Ljecha a jeho ženu. Vraždu

vykonali tím způsobem, že zavřeli nešťastné oběti ve stavení, do kterého hodili ruční granát. Učinili tak proto, že nenašli v jejich stavení rolníka Pavlyšaka, který dle falešných zpráv měl býti u nich přechováván. (Svědci M. L., V. V., M. S. a soudní akta.)

46. V **Monastyriskách** zavřeli polští vojáci na rozkaz velitelstva dne 18. června 1919 ukr. faráře Zacharija Pidlašeckého (73letého starce) a jeho kaplana, mučili a torturovali, polívajíce je vařící vodou, bijíce kolbami do hlavy, až jim roztržili lebky. Pak je dobili ranami z pušek. Měla to býti pomsta za to, že jejich synové sloužili v ukr. armádě. (Svědci M. P. T. M., A. D., O. P., protokoly soudní.)

47. V **Markově** zastřelili polští legionáři 70letého starostu Hryhoriija Vrublovského bez výsledku a vyšetřování. (Svědék H. K.)

48. V **Mylatyně** (okres Kaminka), dobili polští vojáci lehce raněného (střeleného do ruky) sanitního vojáka Mychajla Kolodku. (Svědék V. S.)

49. V **Nakonečném** (okres Javariv) zapálili Poláci stodolu, hodili do ohně pět osob, kde nešťastné oběti našly smrt, jenom Stefan Charchalis zachránil si život výkupem 1000 K.

50. V **Nahujevyčách** (okres Drohobyč) sebrali polští legionáři ukrajinské děti z celé vesnice, uzavřeli do dřevěné zvonice, obložili zvonici slamou a zapálili. Zevnitř byl slyšeti lítostivý pláč a křik dětí. Některým se podařilo zachrániti se útekem z plamenů. Po utíkajících, ohořelých dětech střelili polští legionáři ze strojních pušek, při čemž zastřelili dvě děti. (Svědci M. S., V. V. i M.) V téže vesnici ztýrali Poláci rolníka z Jasenici Holovku; když se mu podařilo vyrvati se z jejich rukou, střelili po něm a zabili jej na místě.

51. V **Nižněvě** (okres Tovmač) rozstříleli polští vojáci bez příčiny a výsledku dvanáct ukr. rolníků. (Svědék S.)

52. V **Ostalovyčách** (okres Přemyšlany), zavraždili Poláci 23letého Ivana Gurala z Korenyč, 30letého Mychajla Vrecionu z Vynnyk, 45letého Ilka Trembača ze Skalata a hrobaře z Dušanova, při kopání hrobu. Všem těm rozkázali polští legionáři lehnouti na zem a bez příčiny a výsledku je zastřelili. Stalo se ku konci června 1919.

53. Blíže **Olijeva** dobili polští vojáci dne 22. července 1919 tři ukr. raněné vojáky ranami do prsou. (Svědék M. F.)

54. V **Přemyšlu** zavraždil polský četnický seržant Bronislav Stojovski zajatého ukr. nadporučíka Semka Škremetka na cestě k polnímu soudu. Pitvou zjištěna rána z blízka ze zadu do páteře. (Svědci Ja., F. V.) V táboře internovaných v Přemyšlu ztýrali polští vojáci ukr. zajatce tak, že v krátké době zemřel (ku konci července 1919.)

55. V **Pykulyčách** (okres Přemyšl), zavraždili polští vojáci dne 10. července 1919 ukr. zajatce poručíka Sitalevyča, Malmaju a jednoho z Velké Ukrajiny neznámého jména, za to, že troufal si jíti jako deputace k velitelovi se stížností na špatnou stravu. Později zavraždili Poláci 10 zajatců (8 z Velké Ukrajiny a 2 z Haliče, bez příčiny a výsledku.)

56. V **Poberežu** (okres Stanislavov) zavraždili polští vojáci rolníky Ivana Biljana a Stacha Matyja bestiálním způsobem, rozřízli jim břicha a vnitřnosti vytrhli. (Svědci P. M., O. L., P. B.)

57. V **Poručyni** (okres Berežany) rozkázala Polka Vanda Bilinska zabiti svého 16tiletého sluhu, Ukrajince. Mrtvola nalezena blíže vesnice Dryštěva rozbodána bajonetem a s polámanými údy. (Svědék Ja. H.)

58. V **Ravě Ruské** zbili polští legionáři v soudní budově ukr. zajatce tak těžce, že jeden na místě zemřel a druhý odvezen do nemocnice. (Svědci K., P. O., T. a j.)

59. Ve vsi **Radynyčách** (okres Mostyska), kterou polští legionáři podpálili, střelili do zmateného lidu, 8 osob zastřelili, většinou ženy a děti, a velké množství poranili. (Svědék Ja. R., který podá jména zabitých.) Polští četníci tamtéž zbili 16letého Vasyla Voznjaka tak, že smrtelně raněn ležel v nemocnici ve Vadovyčách, kde pravděpodobně zemřel. Mimo to zbili tam dva mladé hochy tak, že jeden z nich brzy zemřel a druhý zápasí se smrtí. Nutno zmíniti se, že polský velitel četnické stanice vydal rozkaz svým podřízeným, lámati kosti každému Ukrajinci, kterého chytanou.

60. V **Rohatyně** chytili polští četníci faráře Pavla Kudryka, vodili z místa na místo, hrozili zastřelením; z hrůzy byl raněn srdeční mrtvicí.

61. V **Silci** (okres Sambor) zemřel rolník Ilko Bazjuk následkem ztýrání Poláky.

62. V **Selyskách** (okres Přemyšl) zavraždili polští vojáci 6tiletého chlapce Stefana Havđu. Polští vojáci přepadli dva ukr. důstojníky, Bija a Filca, kteří schovávali se ve vesnici v chalupě a třebaže neměli při sobě zbraně a vzdali se s prosbou o darování života, byli zastřeleni. Jeden z nich Filc, jak pitvou zjištěno, zastřelen pěti ranami. (Svědci Jar., F. V. z P.) Dne 17. července 1919 polští četníci chytili rolníka Ivana Tymcana, kterého tak ztýrali, že ve dvou dnech v nemocnici v Přemyšlu zemřel.

63. V **Slobidci Lesné** (okres Kolomyje), povraždili polští vojáci z divise jenerála Želigovského v červnu 1919 28 ukr. a židovských rodin, v hospodářské škole zavraždili čtyři akademiky, Rozenberga, Balja, Pressera a Zločovera, což také stvrzuje mezinárodní komise.

64. V **Sokalu** při vchodu do města polského vojska zastřelen 70letý stařec Demčuk, dva rolníci a organisátor okresu Dragan. (Svědék J. J.)

65. V **Solotvyně** zavraždili bestiálním způsobem Poláci v lese poblíže vesnic Pryslopa a Slyvok praporčíka Dutčyšyna a rodičům jeho četník Michalski nedovolil ani pohřbítí jeho mrtvolu.

66. V **Stanislavově** vyvlékali polští legionáři nemocné z nemocnic a tloukli je. Polák jménem Wein a Polka Bryščynska zastřelili tam ukr. četaře. (Svědci G. a K. K.)

67. V **Stryju** zatkli Poláci dne 22. května 1919 Ostapa Nižankovskeho, faráře ze Zavadova, velice zasloužilého ukr. činitele, kompositora, řekli mu, že jej jako internovaného povevou do Krakova. Učinili však pravý opak. Vyvedli ho do pole, rozkázali mu kleknouti se slovy: „Modli se, pope!“ a zastřelili ho bez příčiny; jeho mrtvolu zanechali na poli. Tamtéž zbili polští legionáři ukr. podporučíka Josefa Vinklera a polomrtvého přivezli do Stanislavova, kde byl zastřelen.

68. V **Stryhancjach** postříleli polští vojáci bez příčiny čtyři ukr. rolníky, žida a 16tiletého sluhu učitelky v Poručyně. (Svědék Ja., H.)

69. V **Sudovej Višni** zastřelili Poláci na rozkaz nadporučíka Ablamoviče bez příčiny bývalého telefonistu Ivana Soltysa a dům jeho rodičů v Zariču zapálili.

70. V **Schidnyci** zastřelili polští vojáci dvěma ranami do čela bez příčiny zajatého ukr. poručíka Čušaka před domem Hr. Pidpyčerského. (Svědék D. M. a protokol lokální ohlédání.) Činitel v obci Schidnyci rolník Dzjubak Oleksa utekl ze strachu před polskými vojáky a skryl se. Polští legionáři hledající ho, vyrabovali jeho chatu, sebrali dobytek, jeho dceru vyvedli na dvůr, svlekli do naha, zbili nelidským způsobem a vyhrožovali, že spálí stavení, když se on (Oleksa Dzjubak) sám nepřihlásí. Před touto hrozbou, chtěje zachrániti svoje jmění, přihlásil se u polského velitelství — tím více, že nikde ničím se neprovinil a připustil, že Poláci se uspokojí vyrabovaným jeho jměním. Leč to polským legionářům nedostačovalo, ztýrali ho zvířeckým způsobem. (Svědék J. L.) V téže vesnici vyhnali rolníka Oleksu Žuravčyka do nucené práce, rozkázali čistiti kanály fmy Rohak, při čemž ho strašně ztýrali, až mu polámali žebra. V bezvědomí ho odvezli do nemocnice, kde druhého dne zemřel. (Svědék D. M.)

71. V **Terpylivci** (okres Zbaraž) zastřelili Poláci dne 8. června 1919 rolníka Semena Javorského. (Svědék Ja. Ja.)

72. V **Uhrynově** (okres Sokal) povraždili polští legionáři větší počet rolníků, mezi nimi Feďka Krutija a Andreja Fedyščyna. (Svědék K.)

73. V **Uljuči** (okres Berezov) zastřelili Poláci bez příčiny několik rolníků a 14tiletého žáka IV. gymn. tř. Vlasevyča.

74. V **Chorostkově** zavraždili Poláci 19tiletou těhotnou ženu ukr. důstojníka Rozalii Georgovu Maksymčukovu ranou do břicha dne 4. června 1919. (Svědék M. H.)

75. V **Čerči** (okres Rohatyn) zastřelili Poláci 60letého rolníka Andreja Kosmynu dne 24. června 1919 bez příčiny a vyšetřování.

76. V **Čerňavě** (okres Mostyska), ku konci února 1919, v čase příměří mezi polským a ukrajinským vojskem, přepadla záloha polského pancéřového vlaku čís. 3 vesnici, vyrabovala chalupu za chalupou, a pak povraždila Mariju Vasjovu (58letou),

Mariju Tropjakovu (56letou), a Katerinu Farjonovu (30letou), ležící v koutě. V téže vesnici zastřelili 13. března 1919 polští huláni 5. pluku Mychajla Onyšku (70letého starce). (Svědci Š. i F.)

77. V **Tovsteňkém** zastřelili polští vojáci tři ukr. rolníky, nevědouce proč. Jednomu z nich, Prokopovičevi, svázali ruce, zavázali oči, při čemž polský voják šeptal, aby utíkal, neboť budou střílet; nešťastník utíkal se zavázanýma očima a Poláci stříleli po něm a usmrtili jej. Pak zavraždili jeho otce bez příčiny a výslechu.

78. V **Šydlivcjách** a **Vasylově** (okres Husjatyn) zastřelili Poláci čtyři ukr. rolníky a to dva v Šydlivecjach a dva ve Vasylově. Hrycja Sakivského zastřelili proto, že vytáhl z řeky ručnici a přinesl Polákům, jiného zase proto, že konal službu v Kopyčyncjách při polských zajatečích.

79. V **Čornokyncjách** (okres Husjatyn), zastřelili polští vojáci tři ukr. rolníky a žida Finka; posledního proto, že jeho dva synové sloužili v ukr. armádě. Nejdříve uřezali mu prsty, polámali ruce a po týdenních mukách zastřelili.

80. V **Černychivcjách** (okres Zbaraž) zastřelili polští vojáci dne 3. června 1919 17letého chlapce Vasyla Bodnara bez příčiny a výslechu. (Svědci P. K. a M. V.)

81. V **Ščavném** (okres Turka) zavraždili polští legionáři dva ukr. četníky Kurku a Lutru, a v Komanči tři ukr. četníky Ščurovského, Fušteja a Feđa Čuru. Potom vyplenili celou vesnici.

82. V **Jezupolí** (okres Stanislavov) oběsili bez příčiny Poláci 16 ukr. rolníků.

83. V **Javorově** postřílelo polské vojsko na rozkaz poručíka Ablamoviče bez příčiny ukr. praporčíka Štěrbu Ivana a dva raněné ukr. vojáky. (Svědci D. P.)

84. V **Nysmyčách** (okres Sokal) zavraždili polští vojáci ukr. vojáka Demčuka, 70letého starce Levka Besyka, Kasjku Tyvonjukovu a kromě toho mučili a bili Tymka Sedenyka, Pavla Pyroha, kterému nejdříve vydloubali oči a j. (Svědci A. F., A. F., P. M., T. G., A. P., S. V., T. S., Ju. K. a P. A.)

85. Blíže **Dobromila** obklíčila polská kavalerie 18 ukr. zajatců, salvou zastřelila 15 mužů a 3 zranila. (Svědék J. B.)

86. V **Posadě Horišné** (okres Starý Sambor), chytili polští vojáci 17letého chlapce Jurka Terebucha v lese, uřízli mu nos, uši, jazyk, vydloubali oči a stáhli mu kůži s hlavy. Ve strašných mukách chlapec skončil. (Svědék O. D.) Mimo něho zastřelilo tam polské vojsko strážníka Lesyka, který ošetřoval svoji těžce nemocnou matku.

II. Zatýkáni, internování, týráni, zajatecké a internované tábory.

Vojenské i civilní úřady s pomocí četnictva, policie a zdivočilého polského militarismu pracují intensivně na zničení celé ukrajinské inteligence a zemědělstva, ničí materielně i fyzicky všechnu ukrajinskou inteligenci a snaží se učiniti ji neškodnou v polonisaci polských šovinistů. Za tím cílem podnikají polská vojenská velitelství, četnictvo a civilní úřady masové zatýkáni a internování a s lidmi zachází se hůře než s nejpodlejšími zločinci. Internované vyhladovují bez ohledu na jejich věk a občanské postavení, celé měsíce drží je v temných, mizerných a špinavých, vlhkých vězeních o hladu a zimě. Po vesnicích bičují nešťastné obyvatelstvo nahajkami a dokonce i zauzlenými dráty, týrají přímo nelidským způsobem. Polské úřady pohlížejí klidně na to, jak zdivočilé polské vojsko dopouští se různých hanebností a znásilňování žen a mladých dívek.

Velitelství polského vojska uvědomilo úředně ukrajinské vojenské velitelství, že pro ochranu Poláků, nacházejících se pod ukrajinskou vládou, nařídila internování celé ukrajinské inteligence. Zavřena a internována skoro všecka ukrajinská inteligence, jen malá hrstka se zachránila útekem za hranice před polskou okupací; zavřeni všichni svědomití dělníci, řemeslníci a zemědělci a velké množství židů, sympatisujících s Ukrajinou.

Úhrnné číslo internovaných a zajatých obnáší ještě teď 100.000 duší, nepočítaje těch, kteří propuštěni byli na svobodu a těch, kteří utekli nebo odešli na onen svět následkem muk

v polském zajetí. Nepočítáme k tomu těch, kteří jenom konfinováním zničenu mají celou existenci jich samých a jich rodin. Tak na příklad jen v bobreckém okrese jest posud 200 konfinovaných Ukrajinců, kterým není dovoleno vzdáliti se z místa bydliště. Mezi internovanými Ukrajinci nacházejí se lidé, kteří zaujímali vynikající místa v soukromém i státním životě, lidé vědy, poslanci, universitní profesoři, ředitelové, gymnasiální profesoři, národní učitelové, advokáti, notáři, lékaři, inženýři, úředníci, duchovenstvo, mniši, ženy, učitelky, úřednice, děvčata a dokonce i 70letí starci, mrzáci i děti.

Tak mezi mnoha internovanými beze vší příčiny (někteří jsou zavřeni od listopadu 1918) se nachází:

1. Dr. Kyrylo Studynskyj, profesor university, Volodimír Ochrymovyč, advokát a ředitel pojišťovny „Dnister“, dr. Lev Haul evič, advokát. Oni tři zůstali ve Lvově jako oficiální zástupci ukrajinské národní republiky a byli internováni jen proto, že chtěli si stěžovati před missí čtyřdohody na násilnosti, páchané Poláky na ukrajinském lidu.

2. Bývalí sněmovní a parlamentární poslanci: Dr. Volodimír Zahajkevič, advokát, od 1. listopadu 1918, dr. Volodimír Bačinskyj, advokát, dr. Kurivec, lékař (pak vyměněný), farář Stefan Onyškevič, Hryc Teršakovec, majitel realit, Vjačeslav Budzynovskij (pak vysvobozený), Lev Levickyj, rada soudní (pak vysvobozený), dr. Teofil Kormoš, advokát (kterému se po půldruhaměsíčním vězení podařilo prehnouti), Ivan Kyveljuk, vrchní rada a člen zemského výboru.

3. Tisíc kněží, kteří teprve v srpnu 1919 byli vysvobozeni z tábora internovaných, ale zároveň konfinováni. Mezi internovaným duchovenstvem nachází se kanovníci, konsistorní radové, děkani, katecheti, faráři atd.: O. Bohačevskij, kanovník přemyšlské kapitoly (nyní vysvobozený), Berezovskij, konsistorní rada (90letý stařec), jehož syn byl oběšen r. 1914, odsouzen byv polským auditorem v rakouské službě drem Zagurskym, M. Cehelskyj, konsistorní rada (73letý stařec), Fr. Rabij, konsistorní rada a děkan, Emilian Pohoreckij, papežský legát a býv. poslanec, konsistorní rada Hošovskij, Petryk,

Vymyckyj, konsistorní rada a děkan, Pelech, Petryckyj, Korol, Ščerbaňuk, Jurčynskyj, děkan, Moroz, děkan, Kosonockyj, děkan.

4. Advokáti: dr. Starosolskyj (vyměněný), dr. Sekela, dr. Ardan (pak vysvobozený), dr. Staňko, dr. Kobyleckyj, dr. Vološyn, dr. Kalytovskyj, dr. Band, dr. Vorobec, dr. Sanockyj, dr. Čajkovskyj a j.

5. Inženýři: V. Mališevskyj, Šechovyč, Paclavskyj (pak vysvobozený).

6. Lékaři: dr. Ovčarskyj, dr. Kurovec (vysvobozený), dr. Hvozdeckyj, dr. Petruševyč, dr. Tresnovskyj, dr. Sinkevyc, dr. Safian a j.

7. Sta všeho druhu úředníků, ředitelů, gymn. profesorů, podúředníků na př.: N. Stefanovyč, Kolodij, Šechovyč, Ustianovyč, A. Krisa, Nasada (uvolněný), A. Jarema, ředitel lycea, A. Sabat, gymn. profesor, J. Bilinskyj, ředitel, M. Marko, úředník ukr. banky, Žukovskij, inspektor obchodní Zahajkevyč, revident drah Stefanyšyn, oficiál, dr. N. Sabat, ředitel gymnasia, Muryn, ředitel nár. školy, Navrockyj, farář a školní inspektor (uvolněný), Ščyrba Lev, profesor gymn. a j.

8. Ženy: Kozanevyčeva, žena stát. sekretáře, Kalnovyčeva, žena inženýra, Nižankovská, Krysková, Drozdovská, Mychalecká s mužem a jejich malé děti zůstaly doma bez ochrany, Anastazia Vidyjova s 6tydenním dítětem (v brigidkách), Anastazia Zvirová s 5letým synem, Anna Zelená se šesti malými dětmi, Staruchová, žena býv. poslance a mnoho jiných žen s dětmi od 2—10 let.

Někteří z internovaných puštěni na svobodu, ale dalšímu internování a zavírání není konce. Někteří na intervenci čtyřdohodové misse byli propuštěni na svobodu; za to však dvojnásobný počet opět byl Poláky internován. Dne 1. září 1919 zavřeli faráře Karpinského z Ostrivcja, M. Cehelského, Lopatynského, učitelku Obuchovskou ze Strusova, dne 6. září 1919 faráře Mochnackého z Trembovly, dne 10. září 1919 katechetu Durbáka, Blachatku, Kaštana, Luckova, faráře Voljanského z Ostrova, soud. radu Čerňavského, prof. Čajkivského, V. Vytvyckého z Kolomyje, z nichž někteří odsouzeni polním soudem D. O. J. k internování, zejména kněží: Mochnackyj,

Voljanskyj, Korol, Vynnyckyj, Pročj, prof. Gdula. V Čortkově sedí ve vězení sto Ukrajinců a 27 židů. Ve vězení polního soudu ve Lvově sedí kněží: M. Baryčko, Pryjma, Olijnyk, dne 20. září 1919 konfinován po druhé dr. V. Levickyj a j., zatčena ve vězení ve Lvově sestra Červ. kříže Z. Oleskivna. V Samboru zatčen soudní rada Ščerbatjuk, smrtelně nemocný, řídící školy Sileckyj (80letý stařec), dr. R. Skybinskyj (v Demblini), prof. Zaleskyj, prof. Marynjak (v Brestu), dne 17. září 1919 z Husjatyna zavřeno 115 Ukrajinců (v Brygydkách), 200 Ukrajinců z Bobreckého okresu.

Každé chvíle provádějí polská vojenská velitelství, četnictva a policie prohlídky v ukrajinských domech a různých ústavech. Prohlídky provádějí se brutálním způsobem, při nichž Poláci konfiskují obyvatelstvu nejcennější a nejdražší věci a to zcela veřejně nebo skrytě, na způsob nejohavnější krádeže.

Takové prohlídky konají se ve všech ukrajinských domech, zvláště ve veřejných ústavech ve Lvově, Přemyšlu, Stanislavově, Tarnopoli a jiných městech vých. Haliče. Prohlídky konají se častěji, bez ohledu na to, je-li to byt privátní či veřejný, ústav nebo škola nebo kostel. Na př. v Stavropigii ve Lvově bylo 32 prohlídek, v redakci časopisu „Vpered“ 35 prohlídek, v „Dnistri“ 20 atd. Podobně se děje i v privátních domech.

Násilnosti na ukrajinském obyvatelstvu překročují nejkrajnější meze tak, že není slýcháno, že by se dělo něco podobného v kulturním národě v 20. století.

Uvádíme jen některé doklady oněch nekonečných a nesčíslných násilností a muk tělesných i duševních, které trpí a snáší ukrajinský národ pod jařmem polských „pacifikátorů“.

1. V **Babyně** (okres Sambor) zbili polští vojáci Feđu Tovarneckého, vytáhli na silnici, obrátili vzhůru nohama a bili zvířecím způsobem kolbami tak, až smrtelně onemocněl. V té samé vesnici polští důstojníci sebrali a zavřeli všechny rolníky a děti do školy a týrali, bili a plivali po nich; vzali 18 zemědělců jako rukojmí. Při tom nešetřili ani malých dětí, na př. syna S. Petryka zbili do bezvědomí.

2. V **Berežanech** konala se dne 6. září 1919 se svolením okres. hejtmana za přítomnosti komisaře první schůze ukrajin-

ského komitétu za cílem, by poskytnuta byla pomoc obětem. Po schůzi zatkli četníci všechny přítomné (mezi nimi čtvrtinu žen) a vedli je v zástupech na četnické velitelství, kde držáni přes tři hodiny a odsouzeni ku konfinování.

3. Ve **Viktorově** (okres Stanislavov) zbili polští legionáři Mykolu Samygu tak, že ležel přes dva měsíce těžce nemocen.

4. V **Vynnykách** (okres Lvov), zatkli Poláci faráře Hirňaka, svázali mu ruce a nohy, hodili na vůz a vezli do vězení. Polští vojáci znásilňovali tam ukr. inteligentní dívky, kromě těch, které se mohly 5000 K vykoupit.

5. V **Hanevyčách** svázali polští vojáci dětem ruce, hnali je na louku, poručili jim pásti se na trávě a pak hnali je jako dobytek k řece pít vodu.

6. V **Hrabyšyně** (okres Dobromyl) odsouzen starosta ke 150 ranám nahajkou a ve třech týdnech rozsudek vykonán. (Svědék G.)

7. V **Horodku** svlékli polští vojáci dne 26. června 1919 27 ukr. zajatcům kabáty, bluzy, kalhoty, boty, sebrali 7000 K, a pak bijíce je nahajkami hnali je ku předu jako stádo koní. (Svědék T. S.)

8. V **Vysloce Velikém** (okres Turka) přepadli 24. února 1919 polští legionáři vesnici v noci, rozdělili obyvatelstvo na tři díly po sto lidech, stříleli do nich ze strojních pušek, čemuž padlo za oběť mnoho mrtvých a raněných. Pak celou vesnici vydrancovali. Mezi raněnými známe jenom jméno Hrycja Sydomora, který byl pak internován. Rovněž internovali faráře Špylku a jeho dům i kostel vyrabovali.

9. V **Hajách Vyžných** (okres Drohobyč) zbili a internovali Poláci skoro všechny muže.

10. V **Hrynivcjach** zbili polští vojáci bez příčiny těžce Petra Hlodžaka.

11. V **Hrynevě** (okres Bibrka) polští vojáci zbili těhotnou ženu Magdu Gulovou do břicha kolbami tak, že ona v bezvědomí porodila mrtvé dítě s rozbitou hlavičkou a tělíčkem plným modřin.

12. V **Dolišné Posadě** (okres Starý Sambor) někdo donesl falešnou zprávu polským legionářům, že malý chlapec

měl pušku a střílel. Legionáři za trest chlapeci uřízli ruku a vypíchali oči.

13. V **Dobrivljanech** (okres Sambor) zbili polští vojáci tak těžce Annu Slusarovou, že těžce onemocněla.

14. V **Drohobyči** zatkli polští vojáci těhotnou ženu Olhu Kryskovu. Nešťastnou vedli přes celé město, bijíce ji kolbami a nahajkami, posmívající se jí, pak ji zavřeli v prvním poschodí v četnickém velitelství, kde ji polští důstojníci chtěli znásilniti. Bráníc svoji čest, skočila oknem z prvního poschodí a při pádu si zlomila obě nohy. Když těžce raněná ležela v bezvědomí na zemi, polští četníci tloukli ji, křičíce: „Vstávej, šelmo, teď máš Ukrajinu.“ Pak vtáhli ji do budovy velitelství. (Svědci: J. V. a S. Ch.)

15. V **Žabči Murovaném** (okres Sokal) hnali polští vojáci faráře Hudyka a množství rolníků do Belza jako dobytek a po cestě je bili; farář Hudyk přišel stlučený, s velikou ranou na hlavě do Belza. (Svědék H. a rolníci z Ž.)

16. V **Zborově** zatkli polští vojáci dne 7. června 1919 Aleksandra Bahrija, bankovního úředníka a 55 ukr. zajatců, mezi nimi 60letého starce, jehož zbili. Hnali je pěšky do Zločova, pohánějíce je kolbami.

17. Ve **Zločově** ztýrali nelítostně všechny ukr. zajatce a 14 bez soudu postříleli.

18. Pod **Tarnopolem**, blíže stanice Ostrov, polili polští legionáři 10 ukr. zajatých vojáků benzinem a postavili do řady a podpálili. Ve strašných mukách zahynuli dva vojáci a ostatní z nich popálení v nemocnici zápasí se smrtí. (Svědék J. H.)

18 a). V **Kolomyji** po ústupu ukr. vojska za příchodem Rumunů dne 23. května 1919 vzala do ruky úřady polská milice, která jménem polské republiky zatýkala a prováděla ostré prohlídky u všech Ukrajinců. Tak zatkli předsedu sanitní misse Čer. kříže jenerála dr. Okopenka a jeho sekretáře dr. Maritčaka, ukr. krajského velitele prof. Prymaka, kapitána Halibeja a j. Rumuni ovšem po příchodu do Kolomyje ve dvou dnech nevinné osvobodili. Polský důstojník, eskortuje jenerála dr. Okopenka, odebral mu mnoho cenných památných předmětů.

Poláci ke konci května 1919 postavili stráž před ukr. nár. domem, nepouštějíce nikoho ven ani dovnitř. Když učitelka Savina Sydocovyčova vedla žákyně do školy, nacházející se v nár. domě, zadržela je polská stráž a jeden voják do nich střelil, při čemž zranil učitelku a pět žákyň. Raněné odvezeny do nemocnice.

19. V **Kocurově** (okres Bibrka) přišli polští četníci zatknouti Ivana Sysaka proto, že byl svědomitým rolníkem. Nenašedše ho doma, vydrancovali celý jeho majetek v ceně několika tisíc. (Svědék E. T.)

20. V **Kopyčyncjách** zbili polští huláni 27 ukr. vojáků a dva ukr. důstojníky 25 ranami nahajkou, pak hnali je jedouce na koních klusem před sebou, při čemž poháněli je nahajkami a šavlemi. Při předávání jich četníkům připomínali jim, aby se s nimi „dobře zacházelo“. Na cestě v Ozirné bili polští důstojníci a civilisti ukr. zajaté důstojníky, nadávajíce jim při tom: „holota, banda“ atd.

21. V **Kotivci** (blíže Kopyčynec) ztýrali 7. června 1919 polští legionáři Varvaru Černyševou jen proto, že žádala od polských legionářů ukradených 3610 K. Jejího muže Ivana a syna Ilka zbili a vyvezli do neznámých míst; dodnes se o nich neví. Stalo se to za trest, že odvážili se hasiti oheň, založený Poláky ve vesnici.

V téže vesnici zbili těžce kolbami a drátěnými nahajkami Teklu Sahajdakovou dne 7. června 1919. (Svědék T. S.)

22. V **Kropyvniku Starém** (okres Drohobyč) zbili polští legionáři 11tiletého chlapce Hrycja Kolibanyka, polámali mu ruce i nohy, a Mychajla Orynyča, 55tiletého rolníka.

Tamtéž polští četníci svlékli do naha velké množství lidí, přivázali je k vozům a na posměch házeli na ně věnce z trní. (Svědék M. O.)

23. V **Lapšyně** (okres Berežany) vyplenili polští vojáci celou vesnici a koho chytili, každého důkladně zbili. (Svědék Ja. H.)

23. Ve **Lvově** leželi v táboře internovaných na tyf dva železniční ukr. zřízenci. Poláci uvolili se odnésti je do nemocnice pod tou podmínkou, složí-li přísahu věrnosti Polsku. Zří-

zenci nabídku odmítli, raději volili smrt než takovou přísahu učiniti. Do nemocnice nebyli odvezeni a oba zemřeli.

V květnu 1919 v nemocnici na polytechnice zemřeli dva ukr. důstojníci. Když na jejich pohřeb přišli ukr. kněží a ukr. inteligence, polský důstojník se šavlí v ruce rozehnal přítomné pod záminkou, že žádného pohřbu nebude. Když se účastníci rozešli, polský kněz pohřbil mrtvoly. Při všech jiných pohřbech ukr. vojáka zakázala polská policie úředně ukr. kněžím konati řecko-katolické ceremonie pohřební.

Dne 29. listopadu 1918 zatkli Poláci Semena Ščypynského a Osypa Hodovanského, bankovní úředníky, vláčeli je po různých vězeních a kriminálech tak dlouho, až jeden z nich, Hodovanskij, zemřel následkem zápalu plic; druhého, Ščypynského, po dvouměsíčním vězení pustili na svobodu.

Dne 12. prosince 1918 přivezen do vězení na Zamarstynově soudce Ustyanovyč, ztýraný Poláky. Tělo jeho bylo pokryto samými modřinami. (Svědék J. R.)

Na počátku července 1919 zatkli Poláci ve Lvově na rozkaz varšavské vlády deset nejvýznačnějších ukr. lidí co rukojmí; mezi nimi byli: dr. Savčak, dr. Ovčarskyj a kněz Sembratovyč. Rukojmí držání ve vězení jako obyčejní zločinci přes půldruhého měsíce. Propuštění teprve na intervenci anglické misse.

V červnu 1919 zatkli Poláci ve Lvově ukr. spisovatele Mykolu Holubcja, který byl rekonvalescentem po tyfu; zavřen byl v budově polského četnictva v ulici Lyčakivské. Ve vězení ztýrali ho surově nelidským způsobem, vložili naň okovy a nedávali mu žádné jídlo. Strava, kterou mu přinášela žena, nebyla doručena.

25. V **Lysnevyčách** blíže Pustomyt hledali polští četníci Semka Motu; když ho nenašli, zbili a oloupili jeho ženu. (Svědci K. Ch., H. Ž.) Ivanovi Nakoševovi uřízli prst se snubním prstenem, ztýrali jeho ženu a tchána. (Svědci K. Ch., H. Ž.)

26. V **Lišni, Stebnyku, Tustanovyčách, Mražnyci, Jakubově Voli** (okres Drohobyč) ztýrali polští vojáci zvířecím způsobem mnoho rolníků.

27. V **Lubinci Novém** (okres Česaniv) zbili polští vojáci Hrycja Komára a Vasyla Sudynyka a zavřeli.

28. V **Medyce** (okres Přemyšl) zatkli polští vojáci železničního průvodčího Andrija Chytru, vzali celé jeho jmění v ceně 7000 K, nemilosrdně zbili, při čemž mu zlámali žebra. Stalo se dne 25. listopadu 1918. (Svědék A. Ch.)

29. V **Mostech Velikých** zatkli Poláci dne 22. září 1919 Volodimíra Miskiviča, ředitele pošty, Andreja Mosjondza, řídícího školy a Sofiu Tyškevyčovou proto, že byli přítomni jako členové při inventarisaci vyrabovaného Poláky obchodu „Vlasna Pomič“.

30. V **Modryči a Nahujevyčách** (okres Drohobyč) ztýrali polští vojáci nelidským způsobem děti.

31. V **Nahujevyčách** (okres Drohobyč) nařídili polští vojáci všem mužům ve věku od 18 do 60 let položit se na zem kolem kostela, šlapali pak po nich botami, hřebíky pobitými a ty, kteří bolestí křičeli, bili nahajkami. Za utíkajícími stříleli strojními puškami. (Svědék M. D.)

32. V **Nadvirné** chytili polští vojáci Stefana Chomjaka a svlékli do naha ze šatu, ukr. nadporučíka Solohuba svlékli, bili do tváře a na celém těle kolbami. (Svědék R. B.)

33. V **Olíjevě** ztýrali Poláci dne 2. června 1919 ukr. zajatce kolbami a nahajkami. (Svědék M. R.)

34. V **Oleši** (okres Monastyryska) zbili a vyrabovali polští vojáci dne 23. června 1919 Varvaru Dobrovolskou, Ahafiju Kapiňakovou a Stefana Kolodnického.

35. V **Poručyňi** zapřahli polští vojáci na žádost majitelky panství Vandy Bilinské osm ukr. rolníků do pluhu a čtyři ženy do bran a takovým způsobem zdělávali panskou půdu. (Svědék Ja. H.)

36. V **Přemyšlu** v táboru internovaných bili polští vojáci internovaného Ukrajince železnou tyčí do hlavy, až ztratil vědomí. Ukr. kněze bili do celého těla nahajkami. (Svědci P. a H.)

Polští legionáři (Hallerčici) bili na ulici ukr. gymn. žáky a mezi nimi žáka Komarnického, syna internovaného katechety.

37. V **Pykulyčách** (okres Přemyšl) odštípl dne 30. června r. 1919 polský voják ukr. rolníku kleštěmi nos. (Svědék A. S.)

38. V **Pidberizcjách** (okres Lvov) zbili polští vojáci nahajkami ukr. rolníka tak krutě, že tělo jeho zčernalo od modřin.

39. V **Piddubcjách** (okres Rava) ztýrali polští vojáci spoustu lidí, vyrážejíce jim zuby a lámajíce žebra.

40. V **Piddubcjách** znásilnili polští legionáři internované Ukrajinky na ten nejsurovější způsob: Annu Makunovou a Annu Cytivovou.

41. V **Pidbuži** (okres Drohobyč) zatkli Poláci okresního soudce Mykolu Stefanovyča za to, že nechtěl složit přísahu věrnosti polskému státu.

42. V **Pidpečarách** (okres Stanislavov) zbili polští vojáci nemilosrdně Dmytra Bezena, šlapali po něm, zacpali ústa blátem a přestali tenkrát, až myslili, že nežije.

43. V **Pijle** (okres Kaluš) zbili polští vojáci 28 ukr. rolníků do krve proto, že chytili jednoho polského vojáka při krádeži.

44. V **Pufatyncjách** (okres Rohatyn) na velikonoční svátky bili polští vojáci Ukrajince, vycházející z kostela, kolbami, pak vydrancovali celou vesnici a zapálili ze všech stran; zůstaly jen tři chalupy uchráněny.

45. V **Radynyčich** (okres Mostyska) přikázal četnický velitel svým podřízeným „lámati kosti“ každému Ukrajinci, kterého chytili.

46. V **Rizúni** znásilnili polští legionáři nezletilé dívky. Polský šikovatel Janovski sám se chlubil, že při rozdělení kořisti dostala se mu 12tiletá dívka.

47. V **Stanislavově** sehnali polští vojáci ukrajinskou i židovskou inteligenci a nařídili jim čistiti záchody a seškrabovati bláto. Československého důstojníka Karla Vinklera, který sloužil v ukr. armádě, okradli, stloukli a zavřeli do vězení.

48. V **Slovitě** (okres Přemyšl) zbili polští četníci množství rolníků z vesnic Lypivce a Loně. (Svědék M. B.)

49. V **Skalatě** prováděli polští vojáci v domě faráře několi-krátě prohlídku, při čemž ženu jeho zbili do bezvědomí. Při prohlídce ukradli vše, co se vzíti dalo.

50. V **Sokalu** zbili polští vojáci do krve slečnu Demčukivnu. (Svědci D. a Č.)

51. V **Savaluskách** (okres Monastyryska) zbili a vyrabovali polští vojáci Petra Kamiňaka, Stefana Kryvoho, Ilarija Vyšateckého, Spirydona Kamiňaka, Omelana Romanova, Hrycja

Pidvysockeho, Jakova Kolodnyskeho, Pylypa Savku, Pavla Kamiňaka, Romana Ivanova, Kipriana Barana, kterému spálili celé hospodářství, Oleksu Turjanskeho, dne 6. června 1919. (Svědci T. K., H. K., M. T., P. B., K. V., Ja. B., O. R. a S. B.)

52. V **Starém Samboru** zbili polští vojáci okresního sekretáře, Ukrajince Kostryza.

53. V **Stryji** bili polští vojáci každodenně 30—45 ranami nahajkami ukr. zajatce. Ten, co vyplácel, byl polský seržant Kvasňevyč. (Svědék M. K.)

54. V **Schidnyci** (okres Drohobyč) zbili Poláci zvířeckým způsobem, jak výše uvedeno, dceru Oleksy Dzijubaka.

Tamtéž zbili Poláci Dmytra Mazuryka a když se mu podařilo vyrvat se z rukou katů a skrýti se, zkonfiskovali mu celé jmění. (Svědék D. M.)

Polští četníci dne 20. července 1919 při hledání Mykoly Žuravčyka vytáhli z chalupy jeho sestru Magdu, zbili ji 25 ranami nahajkou a za utíkající střeleli a těžce ji zranili. Nešťastná oběť padla v bezvědomí na zem, kde zůstala ležeti až do rána. Teprve ráno našli lidé bezvědomou a odvezli do nemocnice, kde ležela delší čas. (Svědék P. D.)

55. V **Tarnopoli** zavřeli Poláci železničního úředníka A. Krisu a mučili ho hladem. Jeho ženě se sami přiznali, že její muž musí vyhladověti.

80tiletému starci nařídili polští vojáci na náměstí tancovat, když se vzpíral, nemilosrdně ho zbili. V Tarnopoli bylo internováno a zavřeno 278 osob a hnány pěšky až do Zločova. Po cestě jim sebráno vše, co s sebou měli, a byli zbiti kolbami.

56. V **Tovsteňkém** zavlékli polští vojáci otce a syna. dosud nám neznámých jmen, do dvora, ztýrali je nemilosrdně a pak odvezli neznámo kam.

57. V **Truskavci** (okres Drohobyč), chytili polští vojáci Andrija Bilasa, rozřezali mu kůži na chodidlech, tloukli jej do pat tak, že za těžkých muk ztratil vědomí a pravděpodobně že nežije. (Svědci O. H. i P. M.)

58. V **Tudorově** (okres Husjatyn) přepadli polští vojáci v noci z 8. na 9. června 1919 faráře Sonevyckého a odvlékli

s sebou zároveň také učitele Nykorovyča a rolníka Ivana Čajku; všem třem zatčeným vyhrožováno, že budou oběšeni. Nešťastníci vykoupili se od smrti penězi a sice učitel Nykorovyč 3000 K, farář Sonevyckyj 10.000 K a Čajka 8000 K. Jako důkazy toho jsou akta v Kopyčyncích. (Svědék K.)

59. V **Chyrově** (okres Starý Sambor) bili polští vojáci do obličeje a hlavy zajaté vojáky, volajíce: „Tu máš, bestie, Ukrajinu!“ 30tiletému vojáku ze St. Samboru polámali ruce. (Svědék I. P.)

60. V **Čerču** (okres Rohatyn) vyrabovali polští vojáci celou vesnici. Vypáčili kufry a skříně a vyvezli všechno jmění z vesnice. Lid tloukli kolbami; nejvíce zbili rolníka Ivana Gebu. Za oběť násilnosti padli v téže vesnici mladé i staré ženy. (Svědék V. K.)

61. V **Čornokińcech** (okres Husjatyn) zatkli Poláci I. Bochenka, po několik dní vyváděli z vězení a vypláceli 25 ranami.

62. V **Javorově** ukradli polští legionáři rolníku Balakymovi 24.000 K. Když žaloval je u velitelství v Přemyšlu, zbili jej nahajkami. Dmytra Charamburu a Hrycja Barabaša zatkli a mučili je tak dlouho, až Charambura a Barabaš onemocněli.

V **javarivském okrese** zahnali polští četníci spoustu lidí na pole a bili je nemilosrdně. Majitel velkostatku hrabě Šeptyckyj vznesl žalobu na vojenské velitelství v Přemyšlu a žádal odstraniti násilnosti.

63. V **Jakubově Voli** (okres Drohobyč) zahnali polští legionáři všechny děti z celé vesnice do jednoho baráku a nemilosrdně zbili nahajkami.

64. V **Jasmanyčách** (okres Přemyšl) polští četníci hledajíce 16. května 1919 zbraně, při prohlídce bili lid nahajkami a každý z týraných musil pokleknouti a nahajku líbat.

Dne 18. listopadu 1919 přepadli polští legionáři ve čtyři hodiny ráno vesnici a začali střílet ze strojních pušek. Lidé poplašeni, nevěděli co se děje, vybíhali z chalup, při čemž bylo mnoho raněných a Matvij Kazymir střelen do hlavy, na místě zůstal mrtev.

Ve vesnici počalo všeobecné loupění a vraždění. Vytáhli z chalupy dva gymn. žáky B. F. i E. B. a na kolenou prosící

o život bez milosti zavraždili. (Svědci Ju. H., M. H.) Podpálili stodolu starosty Osypa Pluvaka, kterého bez příčiny zatkli a uvrhli na 39 dní do vězení. Zapálili stodoly plné obilí: Paňkevyča, Koršynske, Herša Lijena a j. Lidé žádající o zachování svého majetku, byli bití nahajkami.

Vpadli do chalupy Ilka Kopka, podpálili postel, na které ležely dvě děti s matkou, kterou těžce poranili proto, že chtěla zachránit děti před hroznou smrtí. Potom vtrhly polské bandy na faru, kdež postřílely všechny vepře, odvedly dobytek, vydrancovaly faru Josefa Karanovyča, při čemž rozbili všechny okna a dveře. Vyrabované předměty odvezly na vozech, které musila obec Jaksmanyče vypraviti.

Za několik dní přišli polští četníci do téže vesnice hledati zbraně. Když obyvatelstvo hlásilo, že žádných zbraní nemá, bylo zahráno na obecní úřad, kdež jeden za druhým, děti i ženy, zbiti drátěnými nahajkami. Bili na takový způsob, že jeden z četníků sedl na hlavu, druhý na nohy a dva bili až do krve. I. L. 65tiletému rolníku pálena tvář hořící cigaretou jen proto, že hlásil, že nemá zbraně.

65. O polském zvířectví a loupežnictví v obci **Machnově** (okres Rava Ruská) sděluje očitý svědek toto: „Bylo to 15. prosince 1919 za jasné měsíční noci. Po půlnoci přepadli polští legionáři obec Machnov, pohrouženou v tichém spánku. Rozeběhli se po všech chalupách, drancujíce obleky, boty, kožichy, peníze, zkrátka vše, co jim padlo do rukou. Přestrašeným ztrhali noční prádlo a mladým dívkám přikázali do naha se svlékati. V celé vesnici povstal křik, pláč žen a dětí, legionáři však nedbali; kdo se dostal do jejich rukou, byl zbit kolbami. Pak všechny muže zahrnali ke kostelu, tamtéž přivedli pod vztyčenými bajonety faráře Jaceva, kde je ukrutným způsobem mučili. Při svítání část legionářů opustila vesnici, odešla směrem k Verbyci, druhá část zůstala a dále drancovala. Tři polští důstojníci s velitelem Myslovským v čele, řídíce drancující bandu, vyjádřili se, že Polsko nemá žádné příčiny očekávati na vyřízení mírové konference ohledně Vých. Haliče, poněvadž na konferenci spoléhají jen slabí. Poláci jsou dosti silní, aby mohli si vzít, co chtějí a kolik chtějí. — Ve vesnici zaslechli

jsme výstřely a dověděli jsme se, že je několik raněných. Spěchali jsme raněným na pomoc. Po cestě viděli jsme, jak Poláci narabovaný majetek skládali na saně a připravovali se k odjezdu. Na dvoře vdovy Symuščychové, blíže stáje, rděla se kaluž krve. Dveře chalupy byly otevřeny, na zápraží ležela nočním oblekem oblečena mrtvá 40letá žena. Košile na prsou zkrvácena, pod prsy rány z pušky, na pravém rameni a zádech rány bajonetem. Byla to Tekla Trušová, kterou polští legionáři zavraždili jen proto, že chtěla schovati pytel mouky ve stáji před rabováním. Za kamna vlezly tři malé děti, sirotci s přestrašenými očima hleděli na svou mrtvou matku. V předsíni chalupy stály zbité ženy v chomáči, sousedky zavražděné jako zkamenělé strachem. Najednou bylo slyšeti z nedaleké chalupy lidský křik a pláč. Za chvíli přiběhli jsme tam; na stole ležela zavražděná 20letá mladá dívka Marija Novosadová, kterou zabili jen proto, že stála v obraně svému otci, kterého chtěli nevinně zavřít. Otec zavražděné, raněn byv do nohy bajonetem, ležel na zemi nařikaje na strašné bolesti. U nohou ubité nařikala stařena, její matka. V třetí chalupě zbili a těžce zranili 13letého chlapce Ilka Stepana, který byl pak převezen do nemocnice do Sokalu. Když Poláci prolili tolik nevinné krve klidného obyvatelstva a odtáhli pak do Ljubyci. (Svědék M. Ja.)

66. O strašném osudě, který musilo obyvatelstvo obce **Korně** (okres Rava Ruská) snášeti, vypravuje svědek S. Ja.: „Obec Korně vzdálená 8 km od Ravy Ruské byla ode dne obsazení polskými legionáři 26. listopadu 1918 nekonečnou arenou polských loupeží a násilností. Po prvé, když dne 6. prosince 1918 větší oddíl polské jízdy vpadl do vesnice, zrekviroval veškeren dobytek, vepře, seno, na což neponecháno žádných stvrzenek. Za několik dní 13. prosince 1918 opět celou vesnici vydrancovali, 34 rolníky zatkli a odvezli do Lublína a pak do tábora ve Vadonycjách, kde nevinné oběti protrpěly celých 9 měsíců. Tam byli každodenně tak zbiti, na příklad internovaný Pavel Bunda zabit ranou kolby do hlavy. Dne 25. prosince podnikli Poláci útok proti ukr. oddílům v okolí vesnice Korně, přitáhli pod vesnici polní děla na železných vozíčkách a počali odstřelovati vesnici výbušnými granáty. Za krátkou

dobu byli polští vojáci ve vesnici, počali týrati civilní obyvatelstvo. Několik polských vojáků zastřelilo Štěpána Procyka, starého rolníka chránícího se ve svém domě. (Svědék A. P.) Ten, kdo se jenom do pol. rukou dostal, byl ztýrán. Příštího dne polské velitelství s polským majorem Věčorkevyčem v čele vydalo rozkaz vesnici spáliti. Rozkaz byl splněn, legionáři rozběhli se po vesnici a podpálili ji ze všech stran. Zakázali vynášeti věci, vyváděti dobytek, shořelo 140 hospodářství a přes 200 kusů dobytka. V době ohně, pláči žen a dětí, řevu poplášeného dobytka, zvířecího křiku rabujících polských band vypadala nešťastná vesnice jak za času nájezdů divokých tatarských hord. Polští legionáři zbili každého koho chytili; od ran zemřelo později několik lidí. V největším mrazu utíkaly ženy a děti kam mohly, aby jenom život zachránily. Dva bratři Ivan a Petro Storoňákové skryli se pod ohradou Kasky Zaričné. Když je polští legionáři našli, Ivana zastřelili a Petra zbili, naložili mu na záda strojní pušku, kterou mūsil za nimi táhnouti. (Svědék S. P.) K chalupě Marie Javorské přišli čtyři legionáři, aby ji zapálili; s dvouměsíčním dítětem na ruce, obklíčena pěti malými dětmi s pláčem prosila o ušetření chalupy. Oni však byli hluší k prosbám a pláči nešťastné ženy a malých dětí. V kritické chvíli chytila džbán s vodou do ruky a pokoušela se oheň uhasiti. Kolemjdoucí polský důstojník když ji zpozoroval, vystřelil na ni. Kule trefila děcko do obličeje a těžce zranila. Matka zaobalila dítě do kožichu a dále hotovila se oheň na střeše udusiti. Týž důstojník ještě jednou namířil, trefil nešťastnou oběť do hlavy a na místě zastřelil. Tak malého Michalja Javorského polský hrdina odpravil na onen svět. Mikolu Gimla, který z hořící chalupy vynášel svoje věci a skládal je na dvoře, zastřelili. Lidé, kteří se rozeběhli do blízkých vesnic, museli se vraceti do svých nešťastných spálených obydlí a několik rodin bydlelo dohromady v boudách, podzemních jamách, následkem čehož vznikla epidemie tyfu, která decimovala obyvatelstvo. Tak tichou a klidnou ves polští legionáři změnili v hroznou zříceninu a smutný hřbitov.

O násilnostech spáchaných na zajatých možno napsati celé knihy.

Polská vláda nedodržela smlouvu uzavřenou mezi ukrajinskými a polskými válečnými stranami ze dne 1. února 1919 ohledně zacházení se zajatými a internovanými. Taktéž nedodrželi dodatečnou smlouvu ze dne 11. března 1919, kterou obě strany uzavřely v přítomnosti delegáta švýcarského komitétu Červeného kříže.

Pobodání, plvání, násilnosti, posměchy, rabování, moření hladem a dokonce zavírání po všelijakých, temných a mrazivých děrách, plných nečistoty a zápachu — to vše nemá konce. Seznamy příběhů s polského zajetí jsou přeplněny hrůzou, na př.:

1. Svědek nadporučík Marko Vjazovskij sděluje, že když on a praporčík Juzyčynskij s 21 vojáky dostali se u Lvova do polského zajetí, byly jim především polskými vojáky sebrány hodinky a peníze. Pak stáhli z nich oblek, bili je do obličeje a týrali. Vojáci polští a kolemjdoucí zasypali je nejsprostšími nadávkami jako: „Lumpové, vrahové, zastřelit je atd.“ V brigádkách ve Lvově prohlíželi je polští vojáci ještě jednou a sebrali jim vše, co ještě při sobě měli a odvedli do smrdutých vlhkých a špinavých vězení. Do cely vlhké, temné, bez postelí, vykázané pro osm osob, uvedli jich třicet, kdež byli drženi přes 21 dní. Strava bídna, hlad. Za jediné slovo nespokojenosti ztýrali kapitána Bilinského a vyrazili mu tři zuby. Ze špíny, vlhkosti a nedostatku vzduchu v těchto podzemních vězeních šířila se epidemie, obzvláště skvrnitý tyfus, odpravující mnoho lidí na onen svět. (Svědci M. V., H. Ju., M. N. a J. R.)

2. Poručík Ivan Ryžyj, kterému se podařilo uprchnouti z polského zajetí z Dombje, sděluje o zacházení se zajatými a internovanými: „Když jsem byl chycen a veden ulicemi Lvova na korpusní velitelství, slyšel jsem se všech stran výkřiky Poláků: „Nač vésti tohoto lumpa, pověsit ho!“ Na velitelství oloupili mě o všechno, co jsem měl a po sepsání protokolu odvedli do důstojnické cely (polní stráž obrany zemské). Ve

špinavé cele plné smetí, ležel na posteli z prken zbité dr. Sienkevyč, vedle něho seděl farář Hošovský ze Zbojisk, praporčík Jarosyk a několik důstojníků, Židů. První noc jsem přeležel na stole, za což jsem musel profousovi dobře zaplatiti; podplácení je tam už národním zvykem! Jídlo nemožné, nikdo je nedal ani do úst; špína všude, k nepopsání. Spousta lidí onemocněla, někteří zemřeli; lékař se tam ani neukázal. Naše rolníky, od nahajek oteklé, drželi po několik dní o hladu ve sklepě. (Svědci H. a Ja.)

Dne 3. prosince 1918 přivedli nás do posádkové nemocnice v Zamarstynově, kde nám nebylo dovoleno s nikým mluvit a se viděti. Sem přivedli soudce Ustijanoviče tak ztýraného, že ležel přes celý týden na lůžku bezvládný; celé tělo měl plné modřin. Dne 10. prosince 1918 zase nás převedli do brigidek, kam přivedli soudce Nasadu a poručíka Liščynskyho. Polská stráž v brigidkách byla vždy opilá a v opilosti týrala nemilosrdně zavřené. Jednoho vězně z Vynnyk zakovali do železa, proto že ho podezřívali z útěku. První noc v brigidkách přespali jsme bez přikrývek na podlaze, v cele bez oken. Mužstvo přes čtyři dni nedostávalo potravy ani vody, byli zavřeni po padesáti osobách v jedné cele tak, že nebylo místa ani k stání, natož k sezení nebo k ležení. Svoje tělesné potřeby musil každý vykonávat v cele. Můžeme si představit, jaký vzduch a jaká čistota tam panovala. Důstojníci dostávali k snídani pečenou zmrzlou bramboru, k obědu smrduté zelí nebo ničeho. S lidí strhávali poslední hadry, z vězení museli vycházeti úplně bosí a nazí. Rabování a ukrutností dopouštěli se nejenom polští úředníci, ale dokonce lidé s universitním vzděláním. Dne 19. prosince 1918 zjevil se v mé cele soudce dr. Onest, Polák, s dvěma vojáky, a nakázal mně strhnouti stejnokroj. Přes můj protest strhli vojáci se mě oblek a za něj jsem dostal staré, roztrhané hadry. Viděl to praporčík Stefan Holod, kterému se stalo totéž. Musím podotknouti, že velitelem brigidek byl kapitán Rudko. Dne 21. prosince 1918 přivedli Poláci do naší společnosti faráře Kovalyka ze Sknylova, poručíka Krasnoperu a podpraporčíka Krasnoperu. Příštího dne zahnali 180 lidí, tři důstojníky, mezi nimi i mě na dvůr a

poslali na stanici. Po ulici nesměl s nikým žádný promluvit, a jeden voják, který se odvážil dáti s bohem své mimojdoucí sestře, byl těžce zbit polským legionářem praporčíkem a sestru dal zatknouti. Doprovázející nás stráž dopouštěla se násilností, proti čemuž protestoval Ukrajinec Belebej. Legionáři za jeho odvahu zbili ho a na stanici Rohizno vyhodili z vozu do příkopu a zastřelili.

3. Svědek Ivan Ljubačevskij udává, že byl se 70 internovanými Ukrajinci polskou milicí hnáni do Tarnopole, kdež 12. června 1919 všichni přenocovali na ulici pode zděmi. V noci stáhli z něj boty a šaty, za které dostal úplně roztrhané hadry. Příštího dne počet internovaných vzrostl na 250 osob a odpoledne hnali nás pěšky do Lvova. Po cestě bili nahajkami a kolbami za nadávání nejsprostším způsobem. Od hladu a únavy lidé po cestě padali. Po cestě zemřelo pět lidí; putování do Lvova trvalo tři dny.

Muka a bití neberou žádného konce. Do vesnice přijeli polští četníci, sebrali a zavřeli v obecním úřadě nebo ve škole všechno obyvatelstvo, pak šli do vesnice za záminkou hledání zbraní a rabovali vše, co se jim jen do rukou dostalo. Lid bili nahajkami, kopali nohama a zacházeli s ním hůře nežli s dobytkem. A když někdo od ran omdlával, lili na něj vodu a pak týrali dále.

Na příklad 7. července 1919 provedli polští četníci takovou exekuci ve vesnici Hermanovyčách, okres Přemyšl, zavřeli všechnen lid v obecním úřadě, rozběhli se po vesnici, vyrabovali kde co našli a pak vypláceli každého nahajkou. Vasyl Paslavskij dostal 85 ran nahajkou, Ivan Okarma, 70letý, 35 ran. To samé podnikli Poláci ve vesnicích Jaksmanyči, Selyska, Nehrybka, Pykulyči, Silec, okres Přemyšl, Pidluby, okres Javoriv, kde vypláceli každého ranami nahajkou, při čemž vyráželi zuby a lámali žebra.

Často přicházeli četníci do chalupy a poroučeli si jídlo. Za pohostinství hospodyně pak položili na lavici a bili. Stalo se tak v následujících vesnicích: Bolechivci, Mychalvyiči, Hanevyči, Haji, Dobrivlany, Vjazovyči, Soleň, Rychvyči, Kolnec, Modryči, Staré Selo, Sňatynka, Nahujevyči, Truskavec,

Lityňa, Uňatyči, Schidnycja, Kropyvnyk Nový i Starý, Manastyrok, Litňa, Bystrycja okres Drohobyč a j.

Nemilosrdného týrání dopouštěli se na zemědělcích, zvláště na dětech, skoro v každé vesnici, ponejvíce tam, kudy táhla slavná IV. divise Alexandrovyče, na př. v stanislavovském okrese: v Kolodijivci, v Krechivejch, v Radču, v Pidpečarach, ve Vyktorovi, v Opryškivejch a j.

Svědék Slusar Danylo sděluje: Jednoho dne přišel do mého stavení polský legionář a ptal se, nemám-li doma vojenské věci. Na moji odpověď, že ničeho nemám, prohlížel v chalupě sám; ovšem, že nic nenašel. Marné hledání jej tak rozdráždilo, že se vrhl na mě a bil. Moji dceru, 18tiletou dívku, která prosila, by mě ušetřil, uhodil tak prudce do prsou, že ona v bezvědomí padla k zemi. Mě pak zavedl legionář na četnictvo. Tam zase znovu mě bili, co dále se mnou dělali se již nepamatuji, poněvadž od hrozných bolestí jsem padl do mdlob. Za několik dní mě zavezli do tábora do Přemyšlu, na Zasjeňu, kde jsem se hlásil nemocným a po lékařské prohlídce jsem byl uznán za neschopna práce. Jednoho dne uviděl mě státi pod barákem polský seržant Vjoncek, rozkřikl se na mě: „Ty svině, nechceš jíti do práce!“ vytáhl šavli, zbil mě a skopal tak, že mě vyrazil zuby. Když jsem klesl k zemi, Vjoncek se vrhl na Severyna Stryževskyho s Nyžněva, okres Kaminka Strumilova a tak ho zbil, že Stryževskyj za čtyři dny zemřel. (Svědci S. D., K. H., P. M.)

O způsobu zavírání a zacházení s internovanými sdělují zatčení, kteří sami vše prožívali a jimž se podařilo prchnout z rukou polských band a dostat se za hranice. Několik takových obrázků dovolíme si zde předvésti, přesně dle vypravování těch, kteří na vlastní kůži pocítili zdar polského panování.

a) A. K. sděluje, že v Truskavci zatkli Poláci všechny muže a zahnali do dvora, nařídili kopat příkop, napustili hnojůvkou a pak každého do krve zbili. Pobitým nařídili držeti zkrvácené nohy přes dvě hodiny v hnojůvce. Od tohoto týrání zemřeli dva starci.

Zatýkáni bylo hromadné. Především zatkli celou inteligenci a svědomitější rolníky. Četníci přepadávali v noci, odváděli

lid, na př. faráře Hruškevyča ze Smilnoji, faráře Jachna ze Zalikta a sedm jiných. Na nádraží v Přemyšlu oddělili všechny faráře od massy internovaných Ukrajinců a Židů, postavili je do řady a poručili pod velením jednoho Žida cvičiti. Polské obyvatelstvo klidně přihlíželo a posmívalo.

b) Nadporučík V. K. sděluje: „Zatkli mě v Stanislavově na rozkaz polského nadporučíka dr. Sendzimira a odvezli do Lvova. Před odjezdem na nádraží nakázal mně a jiným zajatým Sendzimir svléknouti se do košile, prohlédl naše šaty, sebral peníze a všechny cennější věci a po prohlídce polonahé vsaditi do vozu. Na polovině cesty v Chodorově musili jsme vystoupiti z vlaku, podstoupiti ještě jednu prohlídku, sebrali nám co ještě zbylo, zbili každého kolbami. My zůstali bez obleků a bez bot. V takovémto stavu nás vezli do Lvova.

Ve Lvově z nádraží nás vedli do brigidek. Po cestě polské obyvatelstvo vyhrožovalo, nadávalo hrubými slovy, které z ohledu slušnosti nelze zde napsati, plivali, naváděli stráž nás vedoucí, aby nás na místě zabila. V brigidkách bylo už přes dva tisíce internovaných civilních i vojenských Ukrajinců obojího pohlaví, inteligence i rolníci. Všichni zavřeni byli v malých klecích, kde i své tělesné potřeby musili vykonávati. Strava se skládala ze špinavé, teplé, černé vody (měla to býti černá káva!), a na půl syrové kapusty a kousku chleba. Každodenně pobíjeli všechny bez rozdílu, staré, šedivé kněze, zemědělce, paní i slečny. Jedné noci přivezli k nám z velitelství lvovského četnictva tak strašně ztýrané ukr. dva důstojníky, že oba v noci zemřeli. Jejich jména již si nepamatuji, mezi internovanými bylo jich mnoho, kteří je znali osobně. Po třech týdnech vybrali z nás 120 důstojníků a pod eskortou legionářek (pro větší posměch) poslali nás do Přemyšlu. Na třídní cestě nedostali jsme ani kousek chleba, dokonce zakázáno nám vodu píti a kdo vystrčil jen hlavu z vozu ven, byl ztrestán nahajkami. Nejenom sami vojáci ale i železniční zřízenci sami týrali. Z Přemyšlu odvezli nás do Pykulič, kde vsadili do malých klecí, dlouhých 2 m a širokých 5 m po 25—30 osobách. K jídlu nedostávali jsme vůbec nic. Dověděli jsme se, že povezou nás do Brestu. Před odjezdem volán každý osobně do kanceláře, svléknut do

naha, sebrány a kradeny mu poslední věci a za to dostával každý roztrhané hadry. Mnoho z nás bylo bez bot, mnoho bez košil, kalhot, klobouků. V takovémto stavu nás vodili po městě tak dlouho, až únavou, hladu a bitím zůstala polovička ležeti. Do Brestu jeli jsme pět dní, po cestě jsme byli jak obyčejně týráni. Stěžovali jsme si veliteli v Jaroslavské stanici, obdrželi jsme však odpověď, že polským vojákům je vše dovoleno. Po cestě výminečně dávali špinavou vodu, zvanou „černou kávou“ a trochu řídké polévky k obědu. Z hladu lidé jedli trávu a listí se stromů a suché větve. V zajateckém táboře v Brestu šířily se různé epidemie, hlavně skvrnitý tyfus, na který umíralo 40 až 50 osob denně bez lékařské pomoci. Spousta zajatých ze zoufalství skákala do řeky Bugu a končila svůj nešťastný život, neb lépe umřítí hned, než trápit se a umíratí pozvolna hladu v polském pekle. Nás drželi v podzemních sklepích pevnosti, kde jsme spali na holé zemi, jak dobytek ve stáji. Ukr. podplukovníci Šeller a Malyk rozhodli se obrátiti se žalobou na velitelství tábora, však byli za to přísně potrestáni. Nejvíce vyznamenal se v zajateckém táboře stanislavovský polský nadporučík Ljaban. Tábor v Brestu byl určen k vyhubení tam naležajících se Ukrajinců. Mně se podařilo 7. srpna 1919 ze zajetí uprchnouti.

c) Velitel II. ukr. pluku major (ataman) Ivan Odovičuk líčí poměr a osud zajatých a internovaných takto: „Polský nadporučík Januševski přikázal mně svléknouti se do naha, sebral 1100 hřiven, hodinky, šaty, do kterých se před mými zraky obléknul. I jeho pobočník zbil mě nahajkou až do krve. Prsten stahovali tak surově, až poranili prst. Na půl nahého hnali do vesnice Beremja, kde jsem viděl už velké množství zajatých. V přítomnosti polského majora Pitla každého vyrabovali a zbili do krve; ty, kteří sloužili u strážních pušek, sekali šavlemi tak, že každý měl více ran na těle, a v bezvědomí odváželi do Zolotého Potoka. Po cestě nás týrali a polský šikovatel namířil na mě revolverem, na štěstí byl však předvolán na velitelství, což mně zachránilo život.

Po celý čas transportu od 11.—16. června 1919 nedostali jsme úplně nic k jídlu a civilní ukr. obyvatelstvo, které nám

chtělo pomoci jídlem, polská stráž odehnala. Po cestě a nejvíce v Stanislavově týrali nás železniční zřizenci. V Přemyšli zahnali nás do baráku Zasjani, kde byl velitelem polský nadporučík Nėdzvěcki, který rozkázal zavřítí nás do malých cel po třinácti osobách do jedné, kdež strážník otvíral na hodinu okno za poplatek 100 K. O desáté hodině dopol. vyháněli nahajkami všechny ven, nařídili skákati a plaziti se po břichu a zpívati při tom všechny ukr. písně národní. V tomto táboře internovaných bylo přes dvacet ukr. kněží, 150 ukr. světské inteligence, 30 žen a dívek a přes 100 zemědělců. V tomto množství viděl jsem ženy s malými dětmi, invalidy, starce a dokonce i ženu hluchoněmou a invalidu bez pravé nohy a obou ruk atd. V táboře byla zvláštní stráž, která měla za úkol každého drátěnými nahajkami bít, kdo se jen do jejich rukou dostal. Jedné noci zbili 75letého starce tak, že do rána nevydržel.

Dne 19. července 1919 přivedli do tábora ukr. missi Červ. kříže, skládající se ze 4 osob, kterou Poláci proti všem ustanovením mezinárodního práva drželi zatčenu přes měsíc ve Lvově a pak převezli do Přemyšlu. Dne 20. července 1919 sestaven transport ze zajatých, v čele něhož postaveni byli velitelem tábora dva ukrajinští vojáci, kterým bylo nařizeno nést modro-žlutý prapor s nápisem „Petljura, Petruševyč, Ukrajina atd.“ Po cestě museli zpívati nejsprostší písně a kdo se protivil, byl nahajkami zbit. Tak byl transport veden všemi ulicemi města, polské obyvatelstvo plno nadšení a radosti tleskalo. Dne 28. července přijel transport do Brestu Litevského, kdež byl ubytován ve dvou kůlnách, určených pro vozatajský materiál. Uvnitř nebylo ani pryčen, ventilací ani oken. V oněch kůlnách 200 kroků dlouhých a 150 širokých zavřeno bylo 5500 osob, kde nejen že jsme nemohli ležeti, ale nebylo ani místa k stání. Vzduch tam byl zkažený, čerstvá voda nebyla vůbec k dostání, pili jsme teplou, nezdravou vodu z řeky Bugu, přeplněnou nakažlivými bacily. Prosili jsme velitele pevnosti generála Gamotu o ulehčení, odpověděl nám: „Budte rádi, že vůbec žijete. Když se vám chtělo válčiti, chcípnete!“ Slova jeho se splnila. Lidé umírali hromadně jak mouchy,

především hlady. — Dávali jim dvakrát denně jísti, ráno horkou, špinavou, černou vodu a v poledne fazolovou polévku, které bylo tak málo, že polovička z nás už nedostala. Z hladu internovaní snědli všechnu trávu a listí se stromů v táboře, vypadali jako stíny a byli tak zeslabeni, že se nemohli udržeti na nohou a očekávali smrt jako spásu. V táboře panovala epidemie tyfu a úplavice, umíralo denně přes padesát lidí, lékařská pomoc vůbec poskytnuta nebyla. Obraz bídy, špíny, zoufalství lidí, které žrali vši, není možno nikomu si představit.

Do tábora přijel na prohlídku francouzský důstojník. Poláci ho k nám nepřipustili, hlásíce, že jsme bolševici. Nechtěl s námi ani promluvit a odejel.

d) Nadporučík ukr. vojska U. S. S. (ukr. sičových střelců) Mykola Merkun, kterému se podařilo prchnouti z polského zajetí ze Stralkové u Poznaně, vypravuje o osudu zajatých a internovaných Ukrajinců toto :

Byl jsem zajat Poláky ve vesnici Kačenivci, blíže Podvoľčysk s plukovníkem Malykem, odkud jsme byli převezeni do Tarnopole a uvězněni do vězení. Zde už byl velký počet zajatých a internovaných. Dne 16. června 1919 vyvedli nás z vězení a připravili na delší pochody, poněvadž se vojsko naše blížilo k Tarnopolu. V deset hodin polská eskorta běhala po celém vězení, vyháněla nás jako dobytek nahajkami na dvůr, neberouc žádný ohled na těžce nemocné, kteří nemohli se ani hnouti. Uvádím zde jména nemocných jenom ze své cely: poručík Petrivskyj, praporčík Čajkivskyj a prof. Ivaškevyč. Všichni tři leželi těžce nemocni se 40° horečky, však na rozkaz polských velitelů polská stráž násilím stáhla je z postelí dolů a vyhnala na dvůr. K transportu byly přiděleny matky s malými dětmi. Jejich pláč a prosby nevzbudily žádné lítosti, naopak ještě se zvětšila brutálnost polských banditů. Nás hnali do Zločova. Těžce nemocné nesli naši lidé za námi. Na předměstí bili nás kolbami a civilní obyvatelstvo doprovázející nás na dráhu, plivalo, vyhrožovalo, nadávalo nejhrubšími slovy, házelo kameny, žádalo postřelení nás všechny na místě. Ve vagonech eskorta stahala z každého boty, sebrala peníze; zůstali jsme nazí bez košil, obleku, bez bot.

Když jsme dojeli do Ozirnoji, zemřelo po cestě osm lidí a mrtvolu vyházeny z vozů ven. K jídlu nedostávali jsme vůbec nic, nebylo nám dovoleno ani vody se napít. Příštího dne ráno konečně dojeli jsme do Zločova, kdež jsme byli drženi na cvičišti před Sokolovnou 8 hodin jen proto, aby byla poskytnuta civilnímu obyvatelstvu a vojákům možnost nás týrati.

Teprve ve tři hodiny odpoledne přidali k nám ještě zločovský transport 800 lidí a hnali na stanici, odkud jsme vyjeli směrem ke Lvovu v dobytčích vozech po 50—60 lidech v jednom voze mimo eskortu. Příštího dne 18. června ráno přijeli jsme na hlavní nádraží ve Lvově. Asi v deseti minutách přijel do stanice polský vojenský transport 28. p. pl. a zúmyslně zůstal stát vedle našeho vlaku. Hned polští vojáci začali prohlížeti náš vlak a znásilňovali „hajdamaky“. Železniční zřízenci každého zvlášť prohlíželi, hledající známých „zločinců“. Do našeho vozu vešel jeden železniční inženýr — jak jsem se později dověděl Křýštofovič — a poznal mezi námi inženýra Mališevského, vrhl se naň, křiče: „Ty synu, toś ty skazał na śmierć 18-tu Polaków w Złoczowie, których żywcem zakopano w ziemię. Jeżeli bym miał rewolwer, zastrzeżił bym cię jak psa“. („Ty synu, tos' ty odsoudil k smrti 18 Poláků v Zločově, kteří živi zakopáni do země. Kdybych měl revolver, zastřelil bych tě jak psa“.) Po těch slovech vyšel ven a krátkou chvíli hovořil s vojáky, stojícími vedle našeho vozu. Najednou celá banda vojáků vrhla se do vozu a křičela: „Gdzie jest s syn sędzia?“ („Kde je s syn soudce?“) Eskorta ukázala na inženýra Mališevského, rozzuřená banda vrhla se naň, bila nahajkami do hlavy, kopala, kam jen mohla; pod těžkými ranami nešťastník padl k zemi. Na tom však nebylo dosti, vytáhli ho z vozu ven, vrhli se naň a bili, kopali, házeli kamení, vše, co měli jen po ruce, tak dlouho, až nešťastná oběť padla do mdlob a nedávala žádné známky života, pak ho zase hodili zpět do vozu. Na štěstí jel s námi sanitní poručík Ravse, který po velké námaze za tři hodiny přivedl Mališevského k životu. — Podotknouti musím, že Mališevskyj nikdy v Zločově jak soudce nepůsobil a politiky

se nikdy nesúčastnil. — Teprve ve čtyři hodiny odpoledne vyjeli jsme ze Lvova ke Krakovu. Na každé stanici na nás čekalo zvědavé obecenstvo, aby mohlo viděti Mališevského, o kterém byli již telegraficky ze Lvova zpraveni. Přicházeli vojenští i civilní železniční úředníci, vyšší i nižší, staří i mladí, dámy a všechno plivalo na nešťastníka, který ležel polomrtvý v kaluži krve ve voze; někteří dokonce jej ještě kopali. Že lidé nedostávali ničeho k jídlu po cestě a ve vozech byla samá špína jak v nejšpinavějších chlévech, šířily se mezi námi i nemoce. V Jaroslavi odnesli 30 lidí do nemocnice, v Krakově již 140 osob a když jsme přijeli do tábora, opět 100 osob. Po cestě z našeho tábora zemřelo 65 lidí. Do tábora v Střalkové přijeli jsme teprve 24. června. Příštího dne pozval k sobě podporučík Malinovski, pobočník velitele tábora, inženýra Mališevského a před našima očima vrhlo se naň 20 vojáků, kteří už stáli připraveni vedle podporučíka a bili ho nahajkami nejprve oblečeného, potom strhli z něho oblek a bili po holém těle. Při týrání zlomili mu čtyři žebra, vyrazili pravé oko a celé tělo se změnilo v jednu velkou ránu.

e) Semen Kuzmyn sděluje, že do zajetí se dostal 22. května r. 1919. Polští vojáci vyrabovali ho a spoutaného v okovech zavezli do Turky, kde přes čtyři dni nedostal ani sousto chleba. Po cestě do Brestu Litevského s jinými zajatými byl předmětem posměchu a týrán polským obyvatelstvem, hlavně v Javorově. Jednoho ukr. plukovníka z Velké Ukrajiny, nemocného v stanislavovské nemocnici, zbili holemi, křičíce: „To máš za Lvov!“ Podnět k tomu dávali sami polští důstojníci, kteří ještě své podřízené povzbuzovali k zastřelení každého Ukrajince.

Transport zajatých odvezli do Sokala, kde byl držen až do večera. Vyhladovělý lid obrátil se listkem na ukr. komitét o podporu, který teprve po velkých prosbách u velitelství domohl se menšího množství potravin, která však uvízla v rukou polských vojáků. Stěžovati si bylo přísně zakázáno. (Svědék S. K.)

Tábory internovaných a zajatých.

K doplnění ilustrací o polském systematickém postupování na vyhubení ukr. inteligence a svědomitého zemědělstva a vůbec k zničení celého ukrajinského národa, chceme popsati na základě výpovědí několika očitých svědků několik táborů zajateckých a internovaných, kteří delší čas v nich prožili a kterým se podařilo prehnouti za hranice.

Dodati musíme, že internovanými, zatčenými a zajatými Ukrajinci jsou přeplněna všechna haličská soudní vězení, a že s nimi se nezachází jako s lidmi ve vyšetřování, ale mnohem hůře než s odsouzenými zločinci, kde hromadně umírají hladem a různými epidemiemi. Mimo to internovaní a zajatí nalézají se po různých táborech, bývalých rakouských nebo ruských vězeních a táborech pro vojenské zajatce: ve Lvově, Přemyšlu, v Pykulyčách u Přemyšlu, v Dombju u Krakova, ve Vadovyčách, ve Vysnyču, v Běli a Bělsku (v Haliči) — v Modlini, v Demblině, v Ščepjurni, v Povjonzkach u Kališa, ve Varšavě, Brestu, Tomašově, Cholmu, Hrubešově, ve Volodavě, v Sokolově (býv. ruská říše), konečně ve Stšalkové (v Poznaňsku).

1. Tábor internovaných a zajatých v Dombju.

(Dle vypravování očitého svědka, který tam prožil jeden a půl měsíce.)

„Je to veliký, tři kilometry od Krakova vzdálený, bývalý rakouský tábor vojenských zajatců, kde v čase světové války nacházelo se 1200 zajatých Rusů a pak i Italů. Nyní nachází se tam několik tisíc internovaných a zajatých Ukrajinců.

Baráky většinou jsou dřevěné, obklíčené vysokým dřevěným plotem a čtyřřadovým ostnatým drátem. Kolem plotu a u každého baráku je hustě rozestavena stráž. V barácích, určených pro internované, není oken ani ventilací, jsou tam holé pryčny ve dvou řadách bez slámy a bez pokrývek. Není dovoleno vycházeti z baráku ven (u vchodu stojí stráž), v létě je nesnesitelné vedro, v zimě zase zima. Internovaní a zajatí chodí roztrhaní a polonazí, hladoví, sesláblí, se zapadlými obličejí

vyhlíží jak mrtvoly. Ráno dostávají sběračku černé teplé vody, „černé kávy“ a čtvrtku černého chleba, v poledne trochu řepné nebo brukvové polévky; jiné stravy nedostávají. Není divu, že lidé umírají hlady a skvrnitý tyf a úplavice šíří se tak, že denně umírá 30—40 osob; nemocné posílají do nemocnice do Krakova, kde jich většina umírá. V táboře nachází se spousta ukrajinské inteligence jako poslanci, universitní profesoři, duchovenstvo, úředníci, advokáti, lékaři, gymn. profesoři, učitelé, zajatí důstojníci. Nikdo nesmí z tábora vycházeti ani vcházeti. Veškeré návštěvy a spojení s vnějším světem je vyloučeno. Pošta podléhá přísné cenzuře, časopisy se nepropouští. Za nejmenší provinění zavírá se do zvláštních vězeňských cel. Za prchajícími stráž střílí a podaří-li se někomu prchnouti, musí dobře stráž podplatiti. S internovanými a zajatými zachází se zvířecím způsobem. Nikdo nemá ani halěře u sebe, všechny peníze byly jim odebrány, z domova zásilky jsou zapovězeny, proto není divu, že při takovéto stravě jsou všichni odsouzeni k vyhladovění. Každodenně velký počet zajatců ženou do Krakova škrabati bláto, tlouci kamení, zametati ulice, kde šovinistické obyvatelstvo plivá na ně, nadává nejsprostšími jmény a posmívá se jim.

Dne 3. června 1919 dopustili se polští vojáci pogromu v táboře na Ukrajincích, ztýrali více než 700 zajatých kolbami, nahajkami a železnými pruty. Stalo se takto: velitel tábora, polský kapitán Krokowski (před válkou soudce v Sokalu), povolal k sobě polské vojáky a nařídil jim tancovati v táboře až do večera příštího dne, což znamenalo bít internované a zajaté Ukrajince. K večeru ukázalo se v táboře ještě před nočním signálem zvětšení polské stráže. V ruce každého vojáka nacházel se železný prut nebo pletená nahajka. Na znamení vrhli se do baráků na bezbranné lidi a každého nemilosrdně zbili, při čemž nešetřili ani žen ani malých dětí. Příštího dne ve svém programu pokračovali dále a obětí zvířeckého jejich postupování byl šikovatel Moskalevyč, který byl těžce zraněn.

Musíme však podotknouti, že nikdo nebyl vyslýchán a nevede se žádného vyšetřování.

Podnes nalézá se v táborech přes šest tisíc internovaných a zajatých, v tomto množství 250 inteligentů (26 žen), železničních zřízenců a úředníků 200, zemědělců 2164, vojáků-zemědělců 160, kněží 23, 71 různých úředníků, 5 advokátů, lékaři i notáři, 5 gymn. profesorů, 84 nár. učitelů atd. Podnes nalézá se tam advokát a bývalý parlamentární poslanec Zahajkevyč, ředitel Alexandr Jarema, kontrolor Kebuzyňskij, profesor Andrij Sabat, ředitel Isidor Bilyňskij, vrchní revident O. Jurčyňskij, soudce Alexandr Kolodij, rada Omelan Pydlašeckij se ženou, farář a bývalý parlamentární poslanec Stefan Onyškevyč, prelát a děkan Andrij Bencin, farář S. Kulčyckij, děkan Hryhory Moroz, převor kláštera „O. O. Vasylian“ Kotovyč, farář V. Vyngrynovyč, farář Kosteckij, účetní rada J. Stroňskij, inženýr Dzjubyňskij, majitel statku J. Žukovskij, majitel realit T. Budzynovskij, notář Al. Svystun, soudce Turjanskij, ředitel školy K. Celevyč, revident drah M. Rudyňskij, rada M. Velkopolskij, děkan Ja. Kosonockij, majitel realit a býv. poslanec Ant. Staruch atd.

2. Tábor internovaných a zajatých ve Vadovyčách u Krakova.

Ve Vadovyčách, v jednom z nejhorších bývalých rakouských táborů, sedí nyní přes 15.000 internovaných a zajatých Ukrajinců. Stavba a poloha dřevěných baráků je mnohem horší než v Dombju, jsou úplně rozbité, bez oken. S internovanými a zajatými se zachází ještě hůře než v Dombju. Stráž týrá lidi a stal se případ, že jednoho zajatce bez příčiny probodli. Ukr. vojáka Šapovala zabila polská stráž při rozdělávání oběda železnou holí, což konstatovala mezinárodní misse. Mezi internovanými nalézá se sanitetka, která nosila mužské kalhoty, poněvadž polští legionáři ji sebrali i košili. Sanitní poměry jsou hrozné. Lékař se v barákách neukáže, není tudíž divu, že lidé hromadně umírají. Ze začátku dávali jeden chleba pro pět lidí, pak pro šest a konečně už ani kouska. Za to pro zabezpečení „nespokojenosti“ postavili kol baráku strojní pušky.

Vší a štěnic všude plno, nedostatek a nevyměňování prádla a hlad staly se příčinou nemocí, kterým každodenně podléhá 30—50 osob.

Jeden čas nedovoleny vycházeti internovaným za trest ven ani na záchod, proto musili každý svoje tělesné potřeby vykonávat do misek na jídlo. (Svědék P. R.)

3. Tábor internovaných a zajatých v Brestu Litevském.

Nejhroznější tábor ze všech je v Brestu Litevském. Nachází se ve starém, na pohled strašném vězení z dob ruského carismu a v tak zv. Šopy-buh (Kulne-buh) dřevých, primitivních kolnách, které v čase války Rakušani používali za sklad saper-ského materiálu.

Poměry v Brest-Litevském táboře jsou přímo odstrašující. Strava nedostatečná, nedovařená, neslaná, nechutná. Každodenně umírá 20 lidí. Sanitní poměry neslýchané, nemocní s nakažlivými nemocemi leží mezi zdravými. Zajatci, vědouce, že tak brzy se na svobodu nedostanou, prosí o smrt, aby jen skončily muka a týrání. Důstojnické baráky nejsou o nic lepší jiných, plny špíny, vlhkosti a vzduch zkažený. — Jednoho dne přijela do tábora misse amerického Červeného kříže za účelem prozkoumání tamnějších poměrů. Jménem celého tábora ztěžoval si ukr. důstojník na nesnesitelné poměry a muka, které prožívají zajatci. Výsledkem této žaloby bylo jednotýdenní zlepšení stravy. Za to polští vojáci krvavě se pomstili na neohroženém důstojníku. Bili ho tak dlouho, až celé tělo bylo zbroceno v krvi, a pak do otevřených ran sypali sůl, aby zastavili krev. Polomrtvého hodili do příkopu; co se s ním potom dělo, nebylo možno se dověděti.

O poměrech u Šopy-buh vypravuje bývalý zajatý ukr. důstojník J. O. takto:

„Do Brestu přijeli jsme 23. července. Za příčinou nedostatku místa nepřijal nás žádný tábor, — ani ve Varšavě, ani v Ivanhorodi, ani v Ščypjurné, ani v táboře v Pozňansku, — proto jsme byli posláni do nově zařízeného tábora v Brestu, t. zv.

Šopy-buh. Jedna kolna vykopaná v zemi dlouhá 200 a široká 150 kroků, u ní zbudovány dvě větší a jedna menší, které za rakouských dob byly používány za sklad saperského materiálu. Uvnitř těch kolen není žádné zařízení, zcela holé stěny, bez oken, ventilací, na samém břehu řeky Bugu. První kolna je rozdělena na dvě části: první pro důstojníky, druhá pro nemocní a dvě jiné pro mužstvo, kde se nalézá 5500 lidí, kteří se tlačí jeden na druhém nedostatku místa. Vzduch je nesnesitelný, těžký. Prosili jsme velitele tábora polského nadporučíka Zborovského ze Lvova, aby nás vystěhoval z našeho baráku, který se nacházel tři kroky od žump a záchodů, ale bezvýsledně. Nejsurovějším zvířetem v lidském těle byl jeho pomocník, polský nadporučík Brener. V celém táboře nebylo žádné vody, proto jsme byli nuceni bráti vodu z Bugu, zkalenou od výkalů. V kůlnách nejsou žádné pryčny ku spaní, ani kouska slámy; musili jsme spáti na holé zemi. Prosili jsme generála Šamotu o ulehčení, byli jsme ale odbyti slovy: „Buďte rádi, že žijete! Proč jste se bili? Když vám je zle, tak chcipte!“ Doopravdy naši lidé hromadně umírali a nejvíce hladu. Jídlo dostávali jsme dvakrát denně, ráno teplou černou vodu, v poledne trochu hrachové polévky, na kterou se lid vrhal jak hladové zvíře. Když jsme přišli do tábora, všude se zelenala tráva a listí na stromech, nyní však ani stopy po něm. Vyhladovělý lid vyškubal trávu a otrhal listí se stromu a živil se tím. V táboře panuje strašná epidemie tyfu, horečky a úplavice. Nejsou vůbec žádné léky ani lékaři, denně umírá přibližně 50 osob. Mezi zajatými jsou dva naši medicové, jsou však bezúčelní, leda pomáhají přenášeti těžce nemocné do nemocnice, nacházející se v baráku tábora, kde dokonávají. Po táboře prochází se polská stráž a bije i polomrtvé vojáky nahajkami. Všude je slyšeti zuřivé výkřiky bláznů, kteří jsou ponecháni v táboře. Ostatní sedí v koutech a vybírají vši, kterými jsou lidé obsypáni jako prachem. Věru, tento obraz volá do nebe o krutou pomstu. Jednou se ukázal francouzský důstojník v táboře na prohlídku a když mu bylo řečeno, že jsme bolševici, nechtěl ani s námi mluvit, mávnul rukou a odešel. Jedenkrát jsme se dověděli, že přijede do Brestu americký delegát Mor-

gentau. Napsali jsme zoufalý dopis k našim americkým bratrům s prosbou o pomoc; došel-li do jejich rukou nevíme, neb dopis se dostal do kanceláře tábora, kde byl jistě zničen. Není pochyby, že když naše představitelstva i kulturní národy světa nepostaví se v ochranu nešťastným obětem polských katů, do dvou měsíců nezůstane na živu ani jeden člověk.

Při intervenci americké misse onen tábor měl býti rozpuštěn. Poláci však neuposlechli, jak obyčejně, tohoto kroku amerických představitelů a tábor existuje dále a dále tisíce nevinných Ukrajinců prožívají pekelná muka, která jim připravují polští „pacifikatoři“ ve vých. Haliči.

V Brest-Litevském táboře zahynulo od 27. července do 4. září 1919 — za 38 dní — z hladu, tyfem a týráním 724 zajatých a internovaných Ukrajinců.

4. Tábor zajatých a internovaných v Přemyšlu a v Pykulyčách u Přemyšlu.

V Přemyšlu nalézá se přechodní tábor pro internované, v němž se zdrží po několik týdnů, třídí je a posílají do různých táborů v Polsku. V přemyšlském táboře panují hrozné poměry. Zajatci jsou stěsnáni, nemocní jsou mezi zdravými; strava nesnesitelná a nedostatečná, ráno trochu černé, teplé vody, v poledne shnilá kapusta, řepa nebo shnilé fazole, večer někdy černá káva, někdy úplně nic, denně dva malé kousky sucharů, někdy nic. Všichni jsou sesláblí a vyhlíží spíše jako mrtvoly než lidi. (A. B.)

Ukrajinci u Přemyšlu z veřejných příspěvků přináší obědy internovaným, však polská stráž nedovoluje dámám rozdělovati stravu, přijímá ji však do svých rukou, která se však dále nedostane. (Svědci B., K. O.)

Mnohem horší poměry panují v táboře v Pykulyčách u Přemyšlu, kde se nachází přes 20.000 Ukrajinců. Spí všichni na holé zemi a denně umírá 20—80 lidí. Mimo shnilé polévky ze shnilé řepy nedostávají nic. Pykulyčtí zemědělci rádi by pomohli svým bratrům, však polská stráž za žádných podmínek

nikoho nepřipustí. Ti, kteří dne 25. srpna 1919 v čase provádění zajatých vesnicí podávají chtěli chleba zajatým, byli bití.

Polští vojáci a důstojníci týrali ukrutně internované. Není ani jedné osoby, která by nebyla zbita, některým se dostalo denně 25—50 ran. K bití používáno kolb, nahajek, železných prutů a pěstí.

P. S. H. viděla na vlastní oči, jak v předsíni velitele tábora jeden polský šikovatel uhodil internovaného do hlavy železnou holí tak prudce, až upadl v mdlobách k zemi. P. S. H. při tomto výjevu též omdlela.

P. S. byla svědkem, jak velitel tábora, nadporučík Nědzvědzki uhodil několikrát do obličeje poslance Teršakivcja proto, že troufal si poděkovati ukrajinským damám za poskytnutou pomoc internovaným.

Nejbrutálněji zacházeli s Ukrajinci v přemyšlském táboře nadporučík Nědzvědzki, praporčík Nědvědzka, šikovatel Vjoneck, četař Lukasjevič, svobodník Getčinski a pěšák Augustin.

Ku konci června 1919 přivezeni internovaní do Přemyšlu ze Sambora. Přes celou noc týráni tak, že lidé nemohli ve vedlejších barácích ani zamhouřiti oka následkem řevu násilněných obětí. (Svědci R. z S., D. z B., V. z Ch., A. V. z R. M.) Příštího dne každý bitý byl pln ran a modřin. Přesné údaje týráni internovaných mohou podati očití svědci S. S., T. H., R., P., A. V. a mn. j. Internované používají k těžkým pracím, kde je tlukou, následkem čehož jich mnoho umučili.

Svědci R. z R. vypravuje, že viděl za plotem ležeti tři ztlučené mrtvoly, které tam ležely několik dní. Ku konci června 1919 bylo vedeno ulicemi Přemyšlu přes 70 ukrajinských důstojníků, zajatých u Zločova. Všichni byli otrháni a zbiti, většina z nich bez košil. jiní zase bosí, bez čepic, jísti po cestě nedostávali, koupiti si nic nemohli, poněvadž všechny peníze jim byly odebrány.

Na začátku srpna 1919 v přemyšlské nemocnici nalézalo se 50 důstojníků, kteří se dostali do zajetí zdraví, následkem ztýráni polámaný jim kosti a rozbity hlavy. Mezi nimi kapitán C. z Dobromyla byl ztýrán tak, že zápasí se smrtí. To potvrzuje jeho sestra, která jej přišla navštívit. Damám z „komitétu

pomocného“ nesoucím nešťastným prádlo, nebylo dovoleno překročit práh nemocnice. V Pykulyčách u Přemyšlu nacházejí se čtyři baráky nemocniční pro ukrajinské zajatce, kde leží jen na holé zemi bez veškeré lékařské nebo sanitní pomoci, bez světla, v roztrhaném špinavém prádle nebo bez něho. Každodenně umírá 50 lidí a stane se často, že mrtvoly leží i dva dny mezi živými lidmi. To samé děje se i v Zasjaně v barácích býv. rakouského 10. p. pl. V barácích vypukla epidemie tyfu, ve vojenských nemocnicích nalézá se 1800 nemocných tyfem.

5. Tábor internovaných a zajatých v Střalkové.

V táboře bylo 26. července přes 10.000 osob různých národností a pohlaví, z toho 5000 Ukrajinců. Všichni skoro bosi a nazí vyhlížejí bídně, neb výživa je mizerná, ráno i večer trochu neslazené černé kávy, k obědu ječná kaše. Do baráků, vykopaných v zemi, pokrytých prkny, teče voda při dešti. Není divu, že v táboře 26. prosince onemocnělo 3000 lidí na skvrnitý a břišní tyfus. Vojáci vykonávají službu v táboře, mimo zbraně nosí vždy u sebe nahajky z telefonického drátu spletené, kterými nemilosrdně týrají náš lid. Měl jsem příležitost — vypravuje očitý svědek — každodenně viděti, jak polští vojáci pod velením polského důstojníka, podporučíka Malinovského, dopouštěli se surovostí a násilností na našich lidech. Všichni musili se postavit do řady svléknuti, jeden za druhým přistupovati k podporučíku Malinovskému, lehnouti před ním k zemi; uvedený poručík stoupl levou nohou na krk, nahajkou zvířecky bil. Zároveň po pravé straně stál polský voják s namířeným revolverem do hlavy, aby bitý nekřičel. Mnozí z nás pohledem tím omdlávali.

Následkem takovýchto tortur těla všech jsou pokryta modřinami a ranami. Mimo toho každé noci polská stráž střílí přímo do baráků, následkem čehož je zraněno 5—6 lidí, kteří bez lékařské pomoci zranění podléhají.

Ukrajinská misse „Červeného kříže“, která prohlédla výše uvedené tábory zajatých a internovaných a prozkoumala výše

uvedených dat, nemohouc docílití následkem intervence u polských úřadů nápravy těchto strašných poměrů, ohlásila dojem svých prohlídek v časopisech a mimo toho zaslala memorial polské vládě do Varšavy a presidiu polského „Červeného kříže“. V memorialu prosí misse ve jménu principu humanity a kultury, prosí o intervenci a vydání nařízení za účelem nápravy v poměru internovaných a zajatých. Poukazuje na násilnosti v čase transportu, v táborech a vězeních a dokonce i v nemocnicích a připomíná, že internovaní a zajatí, kteří dle nařízení ministerstva války již dávno měli býti na svobodě, posud se nacházejí ve vězeních a táborech v počtu několika desetitisíc a to: ve Lvově, Stanislavě, Dombju, Vadovyčách, Visniču, Stralkově, Ščypjurné, v Brestu Litevském, v Přemyšlu, Pykulyčách a v pevnosti Modlina. Vyhladovělí po celé měsíce, obrabováni v čase transportu ze šatu a peněz, zbiti, za nejhorších hygienických a aprovisačních poměrů stávají se nešťastníci obětmi epidemických nemocí, umírají tisíce v nemocnicích a vězeních, nebo vycházejí jako mrzáci pro celý svůj život. Tábory stávají se střediskem skvrnitého tyfu a nemoci, které ohrožují celý kraj. Misse dodává, že mimo tisíce zajatých a internovaných v koncentračních táborech válí se tisíce po vězeních. Líčí dále, že: 1. vězení v brigidkách ve Lvově určeno je pro zločince, nyní určeno je dle Poláků přechodní stanicí internovaných, skutečně zůstávají tam přes několik měsíců, bez veškerého výslechu a vyšetřování. 2. Při velitelství polního četnictva ve Lvově nachází se internovaní ve sklepích. Polští legionáři Vinnicki a Svigot týrají lid (duchovenstvo, důstojníky a j. internované inteligenty), bijí do hlavy kolbami, tak že napuchnou a modrají od ran, také zapnou do železných okovů. Přeplnění je tak hrozné, že v místnosti 36 m² velké sedí zavřeno 40 osob. Strava špatná a nedostatečná. 3. Ve Visniču, ve vězení pro zločince jsou ubytováni internovaní v nejhorších vlhkých celách, mezi zločinci, kteří je uráží a okrádají; 14letí chlapi, gymnasijsní žáci jsou používáni k nejhorším pracím. Poměry pro internované jsou horší než pro zločince. Není dovoleno dostávat z domova zásilky, kupovati si jídlo, přijímati návštěvy, čísti knihy nebo časopisy; kdo se proti tomu proviní,

trestá stráž nemilosrdně nahajkami. 4. Misse konečně předvádí obraz nesnesitelného života zajatých a internovaných v táborech, obraz, shodující se s naším výše uvedeným popisem.

Na důkaz toho, že v našem popisu není žádného přehánění, že nepředstavujeme příliš černě tíhu života našich zajatých a internovaných, nechť poslouží hlas polského časopisu, který zajisté nemá v úmyslu svůj vlastní národ nespravedlivě očerňovat. Varšavský „Robotník“ dne 16. října 1919 v čísle 339. uveřejnil článek pod názvem „Tábory zajatých“ a podáváme úryvky doslovně.

„Poměry, které panují v táborech zajatých a internovaných v Modlině a Brestu Litevském jsou naplněny hrůzou.

Tábor v Brestu Litevském — toť ostuda, toť hanba pro polský stát. Poměry v Brest. Litevských „Šopy-buh“ nebo v pevnosti Berga mohou přivésti očitého svědka do zoufalosti. V Šopy-buh ubytování Ukrajinci. To dávné tábory a ruské chlévy a baráky, ve kterých nejsou t. zv. pryčny ani prkna, jen nahé zdi, kde lidé musí spát na holé zemi. O slámě není ani řeči, zem stelou zajatí natí a bodláčím. Oken není. Okolnosti spojené s hladem (denně $\frac{1}{3}$ voj. chleba a troška špinavé vody) — hlad, který se zvětšil příčinou krádeží vojenských funkcionářů (několik důstojníků i poddůstojníků, kteří nyní sedí ve vězení, zpronevěřili půl milionu marek), vytvořili z tábora zajatých přímo tábor mrtvol. Před dvěma měsíci z tábora, ve kterém se nacházelo přes 6000 zajatých, vynášeno každodenně 50—100 mrtvých. Rozmohla se tu úplavice, která decimovala vyhladovělé. V jednom místě při epidemické nemoci mrtvoly ležely tři týdny nepochovány, tak dlouho, až je německé myši okousaly. Nebožtíky pohřbívají tak mělko, že je lze viděti — následkem čehož úplavice a tyfus se rozšiřuje a vojáci, plnící službu v táboře, přenášejí nákazu do svých oddělení. Za takového stavu, v jakém se nalézají ukrajinští zajatci v táboře, může se zjeviti jen smrt. Někteří ani mluví nemohou. Nechtí jísti — proč? Poněvadž jsou tak sesláblí, že nemohou se ani hnouti a očekávají jen smrt. K jednomu z nich přijela matka z vých. Haliče — mluví polsky, je Polka. Syn její leží na bodláčích, na kameních v táboře, kde vítr fičí. Oči stojí ve sloupu,

zuby vyceněné . . . „nikoli nemocný, horečky nemá“ . . . Matka sedí vedle něho jako zkamenělá, bezradná — co má dělati? Tam zase žena — přinesla jídlo muži. S velkou námahou doprosila si dovolení a přístup do tábora, neb těžko se tam dostat . . . Snědl a . . . zemřel!

Při vycházení z tábora pro jídlo staví se do řady; je to pravý pochod smrti.

Hladoví a zmrzlí perou se o zbytky a odpadky vyházené z kuchyně, jedí černé plody z divokého lesa, dokonce i trávu. Vybírají nestravitelná zrna z koňského trusu a pekou je se šlupkami.

V noci třesou se zimou, neb chatrné hadry a vlastní kůže kryje jejich kosti. Několikrát rozdělali oheň v táboře, vojáci rozehnali je kolbami a oheň uhasili, nebo oď kouře „možno trupům padnouti“. Sotva jdou, když dle rozkazu musí jíti, ospravedlňují-li se, že nelze jim rychleji jíti, dostávají za to kolbami. A vojáci bijí vesele, nebo co z toho, „když stejně nebude žítí“. Někdo z nich prosí: „Zabij mě, pane, těžko snášeti hlad.“ Od úderů spousta zemřela, — byli sesláblí, nevydrželi toho. Poznanec — r o t n í k, stejně chodí s holí, bije kam zasáhne, tu zasáhne hlavu, tam oči, — několika dokonce, oči vytloukl. Jedni ze zoufalství skáčí do Bugu, druzí rozřezávají si hrdla.

Strašné! . . .

Byla tam poslána komise polským sněmem, měla napravit poměry. Několik zločinců zavřeno, a když došlo podruhé k vyšetřování, brzy udělán pořádek; přes to však trvají nadále ty strašné poměry, a s příchodem zimy se ještě zhorší . . .

Čas je, aby odsouzení a trestání za tak strašné zločiny nezůstala jenom na slovech, je čas tu hrůzu předati veřejnému soudu.“

III. Ničení majetku. Rekvisice. Rabování.

V čase okupace vých. Haliče a ještě posud, namáhají se Poláci úplně zničit materielně ukrajinské obyvatelstvo tím způsobem, že pálejí jeho jmění, dokonce celé vesnice, rekvirují, rabují. Není ani jedné ukr. vesnice v celé vých. Haliči, která by nebyla vyrabována Poláky, ať cestou tak zv. bezplatných rekvisicí, nebo sprostých rabuňků. Vyrabováno zemědělcům obilí, dobytek, mrtvý inventář a dokonce prádlo, obuv, šaty tak, že lidé v zimě stali se nahými žebráky. Na příklad uvádíme:

. I. Polští vojáci spálili bez příčiny následující obce:

1. Ve vesnici **Borfatyn** (u Sudové Višni) spálila polská vojska na rozkaz polského nadporučíka Ablamoviče 96 usedlostí. (Svědci K., V. a K.)

2. Ve vesnici **Babyna** (okres Sambor) spálili polští vojáci zůmyslně několik usedlostí. (Jak Kuzbidy.)

3. Ve vesnici **Bartatově** (okres Horodok) spálili Poláci 10 chalup bez příčiny a zakázali lidem oheň hasiti. (Svědci D. B. A. M., S. K., O. M.)

4. Ve vesnicích **Demjániv** a **Pukiv** (okres Rohatyn), **Zabolitcji** (okres Brody), **Kaminne**, **Rybno**, **Havrylivka** (okres Nadvirna a Stanislavov), **Hruška**, **Slabidka** (okres Toumač) spálili polští vojáci skorem všechny usedlosti.

5. Ve vesnici **Kotivcji** (okres Husjatyn), spálili Poláci skoro všechny usedlosti. Oheň zabránili hasiti. Mimo toho Ivan Černyš, 70letý hospodář a jeho syn Ilko pokoušeli se uhasiti oheň, byli zatčeni, těžce zbiti a vyneseni někam, kam; se podnes neví. (Svědci V. Č.)

6. Ve vesnici **Kobljanska Vola** (okres Starý Sambor) spálili 27 usedlostí a za prehájcími od ohně stříleli. (Svědci D. C.)

7. Ve vesnici **Korňach** (okres Rava Ruská) spáleno větší množství chalup bez příčiny.

8. Ve vesnici **Komanča** (okres Sjanik) vypáleno zúmyslně osm chalup a ve **Sčavním, Turyňsku, Pryluskach** a jiných obcích po 8—10 usedlostí. Škoda obnáší tři miliony korun.

9. Ve vesnici **Novosilky** (okres Přemyšl) spáleno třicet usedlostí.

10. Ve vesnici **Pufatynci** (okres Rohatyn) vypáleno bez příčiny 27 usedlostí.

11. V obci **Radynyči** (okres Mostyska) spáleno dne 21. března 1919 osm usedlostí, celá vesnice vyrabována a zničena. Uhořelo tenkrát devět osob. (Svědék A. B.)

12. V obci **Savalusky** (okres Bučač) spáleno dne 5. června 1919 hospodářství Kypriana Barana, učiněna škoda na 20.000 K.

13. V obci **Selyska** (okres Přemyšl) spálili Poláci 37 hospodářství; do ohně hnali děti.

14. Ve vesnicích **Torky, Jaksmanyči a Medyka** (okres Přemyšl) spáleny skorem všechny usedlosti. To samé se dělo ve vesnici **Sòkòla** (okres Mostyska).

15. Ve vesnici **Tysovec** (okres Skole) spálili polští vojáci zúmyslně celou vesnici, aby, jak říkali, lehčeji našli desertery. Po čas ohně stříleli do lidí utíkajících z vesnice. (Svědék M. F.)

16. Ve vesnici **Čerňava** (okres Mostyska) spálili polští huláni 3. pluku dne 13. března 1919 dvanáct selských usedlostí.

17. Ve vesnici **Čerče** (okres Rohatyn) spálena celá vesnice a utíkající děti chytány a házeny do ohně. Prchající obyvatelstvo ubíjeli bajonety.

II. V **Čotrtkivském** okrese a v okolí **Solotvyny** posekali polští legionáři zúmyslně zelené obilí, žito a pšenici, ačkoliv měli dostatek trávy. Posekaným obilím krmili koně.

III. Ve **Lvově** zabrali Poláci všechny tiskařské stroje a čtyři elektrické motory (Stavropigijské tiskárny); vyrabovali biblioteku a archiv kláštera Vasilianskeho v Žovkvě a Krechově:

IV. Skorem na každou vesnici a město naložili vysoké kontribuce pod vyhrůžkou spálení vesnice. Často kontribuce vybírali pode jménem „státní nucené půjčky“. Uvádíme zde jména vesnic, které musili kontribuci složit.

Tustanovyči 500.000 K, Horožanka 60.000 K, Zavaliv 17.000 K, Kosiv 15.000 K, Haji vižni 30.000 K, Nahujevyči 100.000 K, Derežyči 50.000 K, Korpec 20.000 K, Truskavec 100.000 K, Solec 50.000 K, Modryč 50.000 K, Lišňa 200.000 K, Dobrivlany 160.000 K, Doroživ 100.000 K, Opaka, Bročycja, Babyna, Berehy, Kilčyci atd.

V. Polská vojska v čase tažení do ukr. zemí rabovala a zabírala způsobem rabunku, někde se záminkou rekvisice celé jmění ukr. zemědělcům, kupcům, obchodníkům, inteligenci, veřejným institucím, dokonce z ukr. zajatců odírali košile. Ani jedna vesnice ve vých. Haliči nebyla ušetřena rekvisicí, ze kterých Poláci podnes neplatí. Všem zemědělcům sebráno obilí, dobytek, drůbež, dokonce i šatstvo, tak že velké množství sedí bez kousku chleba a hyne hlady. Takovýmto způsobem se vykonávaly rekvisice, které vlastně byly obyčejnými rabunky, podáváme příklad, že v Pečarach (okres Tovmač) zrekvirovali polští vojáci chudé vdově Parani Zubaliv přes její prosby a pláč poslední krávu a na její žádost vystavili železniční poukázku, na kterou napsali: „Majitelce této poukázky náleží dát sedm ran kopnutím do zad, jak bude dotírati. Jan Pendzivas.“ Polští vojáci při rekvisicích poukázek nevystavovali. (Svědci D., A. B., H. Š. S. atd.

Nahlédneme-li do kterékoliv vesnice ukr. ve vých. Haliči, přesvědčíme se o bídě, kterou přinesly nesčíslné rekvisice. V každé obci odstraněn ukr. starosta a dosazen Polák neb ukr. renegát, aby mohl jíti Polákům na ruku při nesprávných rekvisicích a rabování. Často se stává, že ustanoven v obci starosta Polák z druhé vesnice, třeba že není v dotyčné vesnici jediného Poláka. Morální cena takového člověka nepadá na váhu. Na př. v obci Smilna (okres Drohobyč) ustanoven starostou Polák z Bystryci, člověk trestaný několikrát pro krádež a různé jiné přestupky. Hned na začátku svého úřadování podnikl na svoje zodpovídání rekvisici plátna, z každého stavení po třech metrech plátna; četnictvo samo sebou mu při tom pomáhalo. Plátno většinou zůstalo v jeho rukou.

Z množství případů polského rabování a násilností uvádíme zde některé došlé k našemu sluchu, které nám podávají

ilustrace způsobu týrání na ukrajinském obyvatelsku východní Haliče:

1. V **Babyně** (okres Sambor) vyrabovali polští vojáci faráři Petrykovi, učitelce a rolníkům celé jmění: peníze, koně, krávy, vepře, drůbež, obilí, mouku, šatstvo, prádlo a j. Chalupu rolníka Kužbydy spálili. Feđu Tovarnyckého vytáhli za nohy na ulici a kolbami tak silně zbili, že smrtelně onemocněl.

2. Ve **Vodnykách** (okres Bibrka) vyrabovali rolníkům všechny peníze, šatstvo a prádlo.

3. V **Hovylově** (okres Husjatyn) rozbili dne 5. června 1919 u Franka Pavurského skříň a vyrabovali 5286 K. (Svědék V Š.)

4. V **Drohobyči** vyrabovali sklad „Národní tržnice“ (Národní Trhovli), totéž učinili se sklady tohoto podniku v Samboru, Přemyšlu atd. V Drohobyči sebrali vše a co sebrati nemohli, podpálili. Tamtéž vyrabovali „Národní dům“.

5. **Zábolotcjach** (okres Brody) vyrabovali dne 23. června r. 1919 faráři Sucharovskému (kterého pak zavraždili) celé jeho jmění. (Svědci K. H. a K.)

6. U **Zločova** vyrabovali ukr. deseti zajatcům vše, co jen u sebe měli. Se zavražděného majora Lajera stáhli oblek, ukradli peníze a vše, co u sebe měl.

7. V **Berežanech** ukradli faráři Vasylovi Dubickému stříbro v ceně 15.000 K. (Svědék H. B.)

8. V **Kopyčyncjach** svlékli do naha 27 zajatců legionáři z III. brigády a peníze, které měli u sebe, sebrali. (Svědék T. S.) Tamtéž vydrancovali sklady „Silského hospodara“ v ceně 181.134 K, spolek „Podila“ v ceně 382.720 K, „Národní dům“ s celým zařízením v ceně jednoho milionu korun, knihovnu a zařízení ukr. privátního gymnasia v ceně 25.260 K, obecní pokladnu v Oryškivejch se sumou 14.000 K. Kromě toho tři polští důstojníci z oddílu Abrahama vyrabovali 208 pytlů cukru ze skladišť spolku „Shoda“ a „Národního domu“ v ceně půl milionu korun a tabák v ceně 300.000 K. Polští sanitníci zabavili a pak prodávali veškeré potraviny zanechané Ukrajinci v nemocnici; nemocní však zůstali bez jídla.

9. V **Kotivci** (okres Husjatyn) vyrabovali celé jmění Varvary Černyšové v ceně 12000 K a u Mykoly a Tekly Sahajdaků ukradli 3610 K a hospodářství spálili. (Svědci V. Č., T. S.)

10. V **Kryčce** (okres Bohorodčany) svlékl do naha poručík polské jízdy šikovatele Petra Makara.

11. V **Krovinci** (okres Trembovla) vyrabovali úplně Ivana Steluka a Parasku Pasikovou. (Svěddek S. M.)

12. V **Lapšyně** (okres Berežany) vyrabovali ukr. rolníky, při čemž Hlušku těžce zbili.

13. Z **Lastovec** (okres Drohobyč) vyvezli 10 vozů narabovaného jmění. V celé vesnici postříleli dobytek a drůbež. (Svěddek P. M.)

14. V **Mšanci** (okres Husjatyn) vydrancovali celou vesnici. Rolníka Hrycja Slobodana ztýrali, ukradli 16.000 K a pak vzali s sebou co rukojmí. Škoda ve vesnici obnáší 50.000 K. (Svědci H. S., P. K. a M. Ď.)

15. V **Nahujevyčách** (okres Drohobyč) zahnali polští polní četníci dne 22. listopadu 1919 všechny obyvatele na louku u kostela a rozestavili na tři díly: první díl od 10—16 let zahnali do zvonice, kterou zapálili za tím účelem, aby přinutili děti k přiznání, kde jsou ukryty zbraně; druhému dílu od 16—35 let nařídili položit se na zem a přes dvě hodiny jísti trávu; kdo se zvedl, dostal botou do hlavy. Pak hnali je do obecního skladiště, věšeli hlavou dolů a bili holemi. Bili tak silně, až maso po kouskách odpadávalo na zem a dvě osoby tomuto týrání podlehly; 27 zbitých vyvezli do zajateckého tábora v Brestu Litevském. Třetímu oddílu od 35 let nařídili zvednouti ruce a přes dvě hodiny pohybovati prsty. Zbraně ve vesnici vůbec nenašli, přece uložili vesnici kontribuci 100.000 K a co rukojmí vzali s sebou čtyři rolníky. (Svědci M. D., M. T., H. T., K. D., I. O., D. B.)

16. V **Přemyšlu** vyrabovali v noci z 11. na 12. listopadu 1918 celou židovskou část a kromě toho byty ukr. advokátů dr. T. Kormoša v ceně 170.000, dr. Zahajkeviča v ceně 100.000 K. Rabování dopouštěli se za záminkou hledání zbraně. Téže noci rozbili čtyři Wertheimské pokladny veřejných ústavů a to: společnosti vzájemného kreditu „Vira“, „Národního domu“,

a společnosti „Krajové sdružení hospodářských spolků“ a ukradli veškerou hotovost (několik 10.000 korun). Prosby internovaného advokáta dr. Kormoša u vojenského polského velitelství, aby na záchranu jmění v granátem rozbité budově „Víra“ byla postavena stráž, byly bezvýsledny. Kromě toho vyrabovali krám a skladiště „Krajového sdružení hospodářských spolků“. (Svědci K. F., M. U., R. G., P. B., S. H. a akty vyšetřovací.)

17. V **Pavelči** (okres Stanislavov) zrekvidovali pět kusů dobytka v ceně nejméně 25.000 K, zanechávající stvrzenku pouze na 1200 K a ani to nechce žádný vyplatiti.

18. V celém **rohatynském okrese** vyrabovali všechny zemědělce, díky polskému veliteli Abrahamovi.

19. V **Hrabivci** (okres Bohorodčany) rozkázalo polské okres. hejtmanství sejmouti plech se střechy stodoly, která patří družstvu „Prosvitě“; škoda obnáší několik tisíc korun. Plech sebrán bez odškodnění.

20. V **Selyskách** (okres Přemyšl) a v Selyskách (okres Javoriv) a v jiných vesnicích javorivského okresu vyrabovali zemědělcům veškeré jmění: dobytek, obilí, šatstvo, boty, prádlo.

21. V **Silci, Vilšanyku, Sidim** (okres Sambor) vyrabovali dne 17. května 1919 všechny rolníky. (Svědci A. K.)

22. V **Smilné** (okres Drohobyč), po zatčení faráře Hruškevyča prováděli polští četníci každodenně prohlídky v jeho bytě, nařídili ženě farářově, která zůstala bez ochrany s osmi drobnými dětmi, hostiti je.

23. V **Stanislavově** zatčené a internované advokáty dr. Banda a dr. Vorobja a j. po cestě do Brestu Litevského eskortující stráž obrala o vše. Nastěhovaní polští vojáci do ukr. gymnasia vynesli všechny židle a stoly, veškeré kancelářské zařízení, Wertheimskou pokladnu s 18.000 K, vyrabovali gymnasiální obchod; jenom papíru, zakoupeného pro příští rok na sešity, sebrali 125.000 archů. Kromě toho při prohlídce u gymn. ředitele vyrabovali látku určenou na obleky pro chudé žáky, z čajovny půl pytle cukru a mnoho jiných věcí. Gymnasiální knihovnu zničili a podpálili. (Svědci H., N.) Z privátního bytu ředitele sebrali amer. psací stůl, psací stroj a jiné věci v ceně několika deseti tisíců korun.

24. V **Stryji** obrali a pak zavraždili faráře Ostapa Nižankevského, sebravše u něj ponechané deposity v ceně 880.000 K, majetek banky „zadatkové“ v Stryji, a 50.000 K, majetek pí. Osypy Bobykevičovy. (Svědci O. B.)

25. V **Suchostavách** (okres Husjatyn) vydrancovali celou vesnici. Škoda obnáší přes 50.000 K. (Svědci O. D. a A. V.)

26. V **Tovarně** (okres Starý Sambor) přišli 3 polští četníci ke kostelnímu sluhovi, sebrali mu kostelní klíče a rozbili pokladnu s 800 K v kostele.

27. Ve **Firlejevě** (okres Rohatyn) obrali ve dnech 20.—26. června 1919 všechny rolníky o potraviny, peníze a jiné věci.

28. V **Chorostkově** vydrancovali dne 4. července 1919 celé městečko a obyvatelstvo týrali nahajkami (na př. Čarnu Valakovou). (Svědci Ja. T., B. A. a M. F.)

29. V **Černevě** (okres Rohatyn) zabrali prvního dne svého nástupu 56 koní a vozů. Mykolu Štycha, který se skrýval s koňmi v lese, zastřelili, a Babija, který se vzpíral vydati koně, těžce zbili.

Košťa Daškeviča, který si stěžoval u vojenského velitelství do násilností, zbili, a zároveň jeho ženu tak, že těžce stonali přes tři neděle.

30. V **Čortkově** zabrali vojáci z oddílu Abrahama z pokladny ukr. družstva „Nadija“ 250.000 K. (Svědci R. Ja.)

31. V **Jablonově** (okres Husjatyn) vydrancovali celou vesnici a Mykolu Fika zbili 25 ranami nahajkou. (Svědci M. K. a V. S.)

32. V **Jaksmanyčách** (okres Přemysl) přepadli dne 11. července 1919 polští vojáci lidi jdoucí do kostela, stáhli z nich šaty, prádlo a boty.

33. V **Oryškivcích** (okres Husjatyn) vykradli z obecní pokladny 20.000 K se slovy: „Sviním není peněz potřeby“. (Svědci P.)

34. V **Tudorově** (okres Husjatyn) rabovali vesnici přes dva dny, vykradli z bytu profesora Nikorovyča, faráře Sonevického a rolníka Ivana Čajky vše a je zatkli. Pustili je z vězení za vysoké výkupné. (Svědci I. S., I. H.)

35. Vracející se přes **Makovu** z ruského zajetí 200 Ukrajinců odvezli do tábora internovaných v Dombju, kde byli obráni a sebrali jenom na hotovosti přes 50.000 rublů. (Svědék J. S.)

Z výše uvedeného vysvítá, že Poláci starají se všemi silami zničit ve východní Haliči nejen kulturní, ale i ekonomický život.

Polské vojsko násilně rekvirovalo a rabovalo ukr. rolníkům a inteligenci vše, co přišlo jim do rukou; za rekvirované věci nic neplatili; polské civilní úřady dále rekvirují a zabírají dobytek, obilí, vůbec vše, co zemědělci mají, a zničené vesnice staly se útočištěm skvrnitého tyfu.

Polští četníci honí lid k nucené robotě na panské pole za pár grošů a bez platu, zatím co vlastní půda zemědělců stojí ladem. Četníci vyhánějí rolníky s pluchy k obdělávání polských polí a při práci pomáhají nahajkami. Dávná robota ožila v novém vydání.

Aby zničen byl nejen ekonomický jednatel, ale i celý ekonomický život všech Ukrajinců a všechny kooperativy zadáveny — polský úřad zavřel jediné družstvo „Selský hospodář“ a jeho obchodní syndikát „Krajové sdružení hospodářských spolků“ ve Lvově, zapečetil místnosti oněch družstev, zabavil jejich vklady i pokladny s jejich větším množstvím filiálek a skladišť po okrese a s několika tisíci hospodářských svazů a obchodů. Následkem takového jednání všechna družstva utrpěla milionové škody. Polské úřady pro své ekonomické hospodářské instituce zaopatřují zboží, omezují ukr. kooperativy v jejich podniku, zaviňují takovýmto násilím jich úpadek. Takovéto postupování je viditelným rušením a zpronevěřením veškerých zákonů, zvláště zákona týkajícího se hospodářských družstev ze dne 9. července 1873, o který se kooperativy opírají. Krom toho zabavil polský úřad „Krajovému sdružení hosp. spolků“ 70 vagonů soli v ceně půl milionu korun, přivezené z Německa přes Krakov. Za zabavenou sůl nejen že nezaplatili podnes ani haléře, ale žádali od družstva náhradu dovozného 16.000 K.

Založená ve Lvově centrální banka rolnických spolků pro obyvatelstvo celého kraje, dle usnesení necelého zemského výboru a náčelníka kraje, přesazena do Varšavy se základním kapitálem pěti milionů korun. Dotyčný kapitál, dotace celého kraje nejen Poláků, ale i Ukrajinců, jmění, na které přispělo všechno obyvatelstvo Haliče a též Ukrajinci. Ukrajinským kooperativům sděleno, chtějí-li, mohou se hlásiti ve Varšavě (!) jak členové banky, nebo, vystoupí-li, musí ihned vrátiti všechny kredity.

IV. Pronásledování ukrajinské církve.

Poláci, dobře vědouce, že řecko-katolický obřad a církev je pro ukrajinský národ útočištěm proti latinisaci a proti odnárodnění, namáhají se vší silou zničit ukrajinskou (řecko-katolickou) církev a zlomit její vliv na národ. K tomu cíli používají všech možných způsobů. Jako:

1. Ukrajinská duchovenstvo vraždí a zavírají, hromadně internují tak, že v některých dekanátech, na př. v drohobyčském, rohotynském a j. z 30—40 kněží zůstalo na svých místech 2—5.

Úředně zjištěno, že zavraždění byli faráři: Ostap Nižankovskij, Zatorskij, Lopotyňskij, Pidlašeckij, Halibej, Sucharovskij, dále zavřeno a internováno přes tisíc kněží bez ohledu na vyšší postavení a věk jejich, bez ohledu na to brali-li účast na politickém životě či nikoli; mezi internovanými nacházejí se 90letí nemocní starci; internováni všichni mniši kláštera sv. Vasylija Velikého (v počtu 46), katecheti na př. Kormoš, M. Komarnyckij z Přemyšlu a j.

Jenom ve Lvově v brigádkách a na Zamarstynově bylo zatčeno 612 kněží. Teprve za několik měsíců na intervenci ukr. metropolitů Šeptyckého a anglické misse propuštěno z vězení 400 kněží neúplně na svobodu, dvě stě z nich ihned konfiscováno; přes 175 kněží strádají dodnes ve vězeních a táborech. Ujařmenému a internovanému duchovenstvu zakazuje se sloužit mši, poněvadž je vstup do kostela přísně zapovězen.

Mezi ujařmeným a internovaným duchovenstvem se nachází: Bohačevskij, kanovník přemyšlské kapitoly, Fr. Rabij, konsistorní rada a děkan ze Sambora, Cehelskij, 70letý stařec, kanovník a farář v Kaminci Strumilově, Bencin, kanovník,

děkan ze Starého Sambora, Dorohockyj, děkan Berezovskyj, konsistorní rada a farář, 90letý stařec (jeho syna kněze pověsil nevinně polsko-rakouský auditor Zagurski), Abrysovskyj, Vynnyckyj, děkan ze Zalozec, Pelech, Hošovskyj, Rudnyckyj, Hvozdeckyj, Zhorlakevyč, Šechovyč a j. Zavřené duchovenstvo týráno a zneuctíváno. Kromě toho namáhají se Poláci všemi způsoby ukrajinské duchovenstvo před veřejností ponížiti a zneuctíti. Když na př. farář Stefan Onyškevyč, bývalý parlamentární poslanec, dozvěděl se, že Poláci mají v úmyslu ho zavřítí, přihlásil se sám u vojenského velitelství v Přemyšlu, aby uniknul nepříjemnosti nechati se vésti četníky po ulici. Vojenské velitelství poslalo ho zpět domů a druhého dne četníci s největším výsměchem a zneuctěním vedli přes celou vesnici a pak transportovali ho do Brestu Litevského a odamtud do Dombje.

O ranách, týrání, násilnostech a vraždách jsme se již výše zmínili, musíme zde ještě dodati, že skorem všechno duchovenstvo materielně zničeno, většina z nich zůstala bez veškerých životních prostředků. Na př. faráře J. Olšanského z Chyrova, J. Karanovyča z Jaksmanyč, V. Hynylevyča z Tysove, J. Šechoviča ze Sokoli, S. T. Onyskevyča z Kupnovič a mnoho jiných zničeno a vyrabováno úplně . . . Jak jsme se výše zmínili, na intervenci řecko-katol. ukrajinského metropolity, vysvobozeni někteří kněží z vězení v brigidkách ve Lvově a z jiných táborů a aby byli materielně zničeni, konfinováni mimo jejich bývalé působiště, kde za příčinou materielních nedostatků umírají hladem.

Ve vězení jsou držáni ve špinavých, vlhkých, nezdravých celách s nejhoršími zločinci — bandity a bití jsou jako ostatní internovaní. Internovaného kněze z Potylyč, 70letého starce, polští vojáci v Ravě Ruské šlapali botama na celém těle. Spousta duchovenstva se nachází ve vězeních krajového soudu ve Lvově a vězeních jiných soudů, v kazamatech vězení v Brestu Litevském, kde zavřeným není dovoleno nejen vycházeti, ale ani okno otevřítí a svoje tělesné potřeby musí vykonávati ve vězenských celách. Ani největší představitelé řecko-katolické církve nenechali na pokoji. Přemyšlského bis-

kupa dr. Kocylovského, který po nedávném jmenování biskupem neměl žádné příležitosti a času zabývat se politickými záležitostmi, znepokojovali nesčíslnými, brutálními, různými revisemi za záminkou hledání zbraně. Při revisích chovali se brutálně, uráželi jeho osobu, tykali mu a dokonce zanechali v audienčním sále lidský výkal.

První prohlídka odbyla se dne 1. listopadu 1918 dle nařízení polského vojenského staničního velitelství. Velitelem patroly, která podnikla prohlídku, byl setník Kaminski. Druhá prohlídka provedena 11. listopadu 1918 o 9. hodině ráno za vedení polského poddůstojníka. Vojáci chovali se drze a při odchodu zanechali v bytech plno kalu. Téhož dne o 11. hod. dopol. odbyla se třetí prohlídka. Velitel patroly, důstojník, vkročil do kanceláře biskupa s křikem: „ręcy do góry!“ („ruce vzhůru!“) a přiložil mu revolver na prsa. Krom těchto, odbyly se dvě přísné prohlídky v biskupském domě a sklepech.

Nejvyššího představitele řecko-katolické církve, ukr. metropolitu hr. Andrija Šeptyckého ve Lvově nejen znepokojovali polští legionáři nesčíslnými prohlídkami, ale jeho samého konfinovali. Metropolita, v čase příjezdu do Lvova náčelníka polského státu, Pilsudského, chtěl si stěžovati na násilnosti, páchané polskými vojenskými úřady na ukr. kléru. Když se Poláci dozvěděli, že náčelník polského státu projevil ochotu přijmouti metropolitu v audienci, obklíčili vojskem metropolitní palác a k audienci jej nepřipustili. Od té doby polská stráž nedovolila mu vycházeti ven ani přicházeti k němu. Při 20letém výročí biskupstva nedovoleno Šeptyckému jeti do Stanislavova, kde se měla konati pontifikální mše a požehnání národa v témž městě, kde před dvaceti léty byl konsekrován na biskupa.

Za vydání oběžníku metropolity Šeptyckého k duchovenstvu, ve kterém on nakazuje při všech úředních korespondencích s okupačními úřady a při vedení úředních matrik používat mateřské řeči, vrhnul se naň polský tisk, a „Ilustrovaný Kurier Codzienny“ v čísle 274 ze dne 8. října 1919 nazval toto jednání „nestydatou a bezcharakterní provokací“. Takovýto osud postihnul pastýřské písmo celého ha-

ličského řecko-katol. episkopátu, proti kterému vystoupil celý polský tisk s ostrou kritikou a skonfiskována jedna část pastýřského poselství.

Poláci takovýmto chováním se vůči nejvyšším představitelům řecko-katolické církve dávají viditelný důkaz netolerance vůči všemu, co je ukrajinské. Vražděním, internováním a týráním ukr. duchovenstva snaží se Poláci zbaviti se ukraj. obyvatelstva a především ukr. zemědělců, jejich duchovních ochranců, učitelů a vůdců. To vše jim je málo. Aby nedoplněn byl v budoucnu počet duchovenstva, kterého množství následkem pětileté války a nynějších polských násilností se značně zmenšilo a na uspokojení potřeb ukr. obyvatelstva nestačí, odebraly polské úřady řecko-katolickým seminářům v dubnu 1919 státní dotace náboženského fondu na jejich vydržování, následkem čehož semináře musily býti zavřeny. Poláci, dosáhnuvši svého prvního cíle, zabavili budovy semináře pro svou vlastní potřebu. Použili je nejen pro kasárenské a vojenské nemocnice, ale seminář ve Lvově přeměnili ve vojenské kasino, kde se vedou neslýchané orgie.

2. Řecko-katolické kostely používány za stáje pro koně, dobytek, na př. v Nyklovyčách u Sudové Višni a v Domažyri.

3. Důkazy zneuctívání ukr. kostelů následující fakty nám podávají:

a) V **Borfatyně** u Sudové Višni vyrabovali veškeré kostelní zařízení. Hostie zneuctili a rozsypali po oltáři a podlaze.

b) V **Bykově** (dekanát Mostyska) přeměnili ukr. kostel na kasárna, kde také svoje tělesné potřeby vykonávali.

c) Ve **Vysloku Velikém** (okres Sjanik) přepadli kostel, vyrabovali peníze, oblékli mešní roucha a pak v nich tancovali v kostele a kropili svěcenou vodou za zpěvu „věčnou pamět Ukrajině“.

d) V **Kozycjách** (u Lvova) vyraboval polský 8. pluk varšavských legionářů v březnu 1919 kostel ukr., sebral dvě monstrance, dvě nová mešní roucha, devět ubrusů, svíce v ceně 3000 K, ručníky, koberec, knihy kostelní a zlaté kování z evangelia. (Svědék L. G.)

e) V **Rudně** a v Rjasni Ruské (u Lvova) rozbili zúmyslně granátem kostel a kostelní věci vykradli.

f) V **Čerňavě** (okres Mostyska) vydrancovali polští huláni 3. pl. dne 13. března 1919 kostel a sebrali všechna mešní roucha a monstrance.

g) V **žydačivském** okrese zakázali četníci sloužit mše a kostelní ukr. zpěv.

h) Ve **Ferlijevě** (okres Rohatyn) dne 26. června 1919 rozbili kostel a vyrabovali pokladnu s 1000 K.

i) V **Pidhorodu** (okres Rohatyn) rozbili kostel, zneuctili hostie, ukradli stříbro a jiné kostelní věci úplně zničili.

j) V **Mariampoli** dne 9. června 1919 při sloužení mše vpadlo 40 vojáků do kostela, zničili kostelní prapory, rozházeli kříže a knihy a cennější věci rozkradli.

4. Poláci používají však násilných způsobů, aby přinutili ukr. obyvatelstvo ku změně církevních obřadů. To je jediná podmínka obdržení zaměstnání a výdělků. Řecko-katolíci vyhazují se hromadně ze služeb pošt, elektrických drah a j. Dokonce ukr. duchovenstvo je nuceno pod vyhrůžkou zbavení úřadu vstoupiti z řecko-katolické do latinské církve. Důkazem těžké atmosféry, která tíží ukr. zemi pod polskou okupací, může posloužiti pastýřský list, vydaný celým ukr. episkopátem ze dne 26. září 1919. List zní: „Zalíbilo se Všemohoucímu ve své největší moudrosti naložiti na nás těžké a dlouhé utrpení. Ještě nejsou zahojeny rány, přinesené nešťastnou válkou, když opět nová válka, strašnější a ukrutnější první, otřásla naší zničenou vlastí. Nešťastný byl její výsledek. Polské vojsko obsadilo celý kraj. Sám Bůh ví, co náš ubohý národ vytrpěti musí; vojenským zvířecostem připojilo se druhé neštěstí. Tisíce nevinných obětí mučí se ve vězeních, trpí hladem a snášejí nejhorší fyzické utrpení. Zdá se, že celý národ se vrhá v záhubu. Vraždy a rabování zůstávají bez trestu. Pět kněží zavražděno, tisíce zavřeno nebo internováno, kostely a kláštery vyrabovány, skorem všechny fary zůstaly opuštěny atd.“

V. Ničení ukrajinské kultury a ekonomického života.

Polská vláda proti § 92. mírové smlouvy s Rakouskem nejen že počítá politickou práci Ukrajinců za času ukr. vládnutí ve vých. Haliči za zločin proti polskému státu a ony, kteří pracovali na budování samostatné ukr. republiky, odevzdává vojenskému soudu, ale v celém zabraném území vých. Haliče, obydleném 75⁰/₀ Ukrajinci, ničí systematicky všemožným způsobem nejen lid, ale i dobytou těžkým namáháním ukrajinské inteligence — ukrajinskou kulturu. Výsledek desítileté těžké kulturní práce ukr. národa padá obětí násilnictví a netoleranci a šovinistické náladě všech kruhů polského obyvatelstva, podporovaného vojenskými a civilními úřady. Zde důkazy:

Vydávání všech ukr. časopisů (na venkově tak i ve Lvově) polské úřady přísně zakázaly.

Všechny prosby a pokoušení o znovu vydávání hlavních deníků „Díla“ a „Svobody“ zůstaly bezvýsledny. Ve Lvově a Přemyšlu, též i v celém kraji, nevycházel delší čas žádný časopis, nebylo dovoleno tisknout ani jediné knihy v ukr. řeči; dokonce ukr. kalendáře censura zkonfiskovala proto, poněvadž v nich, v literaturní a naukové hlídce, umístěny nevinné články z ukr. historie (na př. v Stanislavově). Všechny ukr. redakce na delší čas zapečetěny. Jedině soc.-demok. orgán „Vpered“ dovoleno ze začátku vydávati pod tou podmínkou, že vedle textu tištěného cyrilkou musel být tisk latinkou. Však vydávání i tohoto deníku za příčinou neustálého pronásledování a konfiskací přerušeno dne 19. března 1919 a všichni členové redakce zavřeni. Bez vyšetřování seděli ve vězení až do

10. května 1919. Teprve dne 3. září 1919 dovoleno znovu vydávati „Vpered“ a dva jiné časopisy. Venkovský tisk úplně zastaven následkem pronásledování a konfiskování. Ve Stanislavově vydávání týdeníku „Vola“, po několika číslech nemilosrdně škrtných rukou 20tiletého polského vojenského censored, muselo se úplně zastaviti. V Přemyšlu „Ukrajinský Holos“ jen proto měl vycházeti, aby zničeno bylo materiálně vydavatelstvo nesčetnými konfiskacemi. Pro obtíže, které polské úřady vydávání činily, nasvědčuje, že v prvních deseti číslech tohoto časopisu devět čísel úplně zkonfiskováno (jedno číslo dokonce dvakráte) po šestnáctém čísle tohoto pronásledování, vydávání přerušeno na delší čas.

Tiskárna Stavropigijského ústavu zavřena. Po třech měsících ovšem otevřena, ale scházely čtyři motory sebrané Poláky. Taktéž učinili s knihovnou a archivem kláštera Vasylianského v Krechově. Tiskárnu Vasylianskou v Žovkvě zrekvirovaly polské úřady pro vlastní potřebu. V Šokali zabavena tiskárna za záminkou, jak polský tisk vysvětloval, aby zachráněna historická památka (viz „Illustrovaný Kurier Codzienny“ ze dne 27. srpna 1919). Tiskárna časopisu „Dílo“, dříve Eichelbergra zapečetěna; teprve za deset měsíců otevřena k užitku, kde však polovina věcí scházela.

Hned prvního dne po svém příchodu strhli Poláci násilně všechny ukr. firmy, nápisy nejen na ulicích a veřejných budovách, ale i se všech privátních obchodů a domů ve všech městech a vesnicích vých. Haliče.

Jediné ukr. národní divadlo zavřeno, až teprve nyní je dovoleno některé divadelní kusy prováděti.

Usnesením rektorátu university ve Lvově ze dne 16. června 1919 čís. 2221 připouštění ke studiím jenom občané polského státu, spojených a přátelských států a z obyvatelstva vých. Haliče jenom ti, kteří plnili povinnost vojenskou v polské armádě. Následkem tohoto usnesení zamezen přístup na universitu všem studentům židovské a ukrajinské národnosti, poněvadž oni jako Nepoláci nemohli sloužiti v nepřátelské armádě. Kromě toho žádala polská vláda na profesorech ukr. národnosti přísahy věrnosti polskému státu a polskému národu a že oni žádanou

přísahu složití nemohli, zbavení katedry. Totéž učiněno na polytechnice. Za takovýchto poměrů nebylo možno ukr. mládeži vzdělávati se a odjezd za hranice na studie následkem nedostatku materiálních prostředků a nedobytností cestovních pasů byl znemožněn. Prosby „Naukového združení“ jménem Ševčenka o dovolení na utvoření privátních universitních kursů byly odmítnuty. Aby uklidněna byla rozbouřená veřejnost a zaslepeny oči celému světu, objevily se v časopisech farizejské zprávy, že varšavské ministerstvo rozhodlo se založiti ukr. universitu ve Lvově, což bylo největší lži. Usnesením ze dne 31. května 1919 krajová školní rada nejen z polských středních škol vyučování ukr. řeči vyloučila, ale připuštění jenom oni učitelé, kteří nesložili přísahu věrnosti ukr. národní republice.

Na základě usnesení školní rady čís. 154 mohou přijati býti do učitelského ústavu jenom ti, kteří v čase ukr. vlády nechoďili do ukr. školy. Dle toho měli na učitelský ústav přístup jen Poláci. Nauka v dnešních tak zv. utraquistických učitelských ústavech vyučuje se jenom v polské řeči. Kromě toho nařízeno, aby učitelé ukr. národnosti byli prozatím ponecháni bez zaměstnání.

Nařízeno dle usnesení, aby před přijatím do středních škol každý žák byl důkladně vyšetřen a bylo zjištěno, jak se dotyčný choval k Polákům za ukr. vlády. Ukr. státní gymnasia za příčinou internování velikého množství učitelů nemohou systematicky ve vyučování pokračovati. Někteří učitelé a ředitelé zbavení úřadů bez udání příčiny a vyšetřování pouze proto, že nebyli u polského obyvatelstva v přízni (na př. ředitel dr. Sabat v Stanislavově, ředitel Mostovyč v Kolomyji, ředitel Makovej v učit. ústavu v Zališčykách).

Budovy řecko-katolického semináře, národní školy jménem Šaškevyča a internátu Národního domu ve Lvově zrekvírovány a tím znemožněno vyučování mládeže.

Privátní ukr. gymnasia, která byla před 1. listopadem 1918 zavřena, jen tři a to v Dolyně, Zborově a Rohatynu, dostala povolení opět vyučovati, ale odebrány jim státní subvence, udělené rakouskou vládou; státní učitelé, kteří vyučovali, byli nuceni odejiti z úřadu následkem nedostatku materiálních prostředků.

Kromě toho polská armáda zrekvirovala budovy některých gymnasií, tak že nauka byla čistě illusí a nemožností. K Ukrajincům, prosícím o vystěhování nemocnic z gymnasiijní budovy v jistém městě, vyslovil se okres. hejtman, že gymnasia není zapotřebí, a nařídil pod výhrůžkou vyhlásiti v ukr. kostele, aby děti posílány byly do polských škol.

V Zločově po zápisech uzavřena privátní ukr. škola.

Usnesením krajské školní rady nařízeno otevřítí všechny národní školy, ve kterých vyučovací řeč je polská, kdežto národní školy s ukr. vyučovací řečí nemají nejmenšího práva na existenci. Ukrajinská řeč vyloučena z vyučovacího plánu všech městských a venkovských škol.

V některých okresech komisaři nebo sami učitelé přeměnili ukrajinskou vyučovací řeč v polskou. Školní budovy zrekvirovány pro vojenské účely, velké množství učitelů internováno, jiní nepřipuštěni k službě, až po složení přísahy polskému státu. O pronásledování učitelů středních a národních škol poukazuje oběžník ze dne 3. května 1919, čís. 143, který stanoví v každém místě komisi ze třech Poláků a povinností jejíž jest, rozdělití všechny učitele na tři díly: do dílu *a*) patří ti, kteří nesložili přísahu ukr. státu (tedy skoro všichni Poláci); do dílu *b*) ti, kteří složili slib ukr. vládě (všichni Ukrajinci, Židé a část Poláků); učitelé z tohoto dílu, aby mohli zaujmouti opět svoje místa, musí se ospravedlniti před komisí, proč skládali přísahu, projeviti lítost, odvolati složený slib Ukrajině a projeviti ochotu složití přísahu věrnosti polskému státu na každé provolání ministerstva osvěty; do dílu *c*) má komise zařaditi ony, kteří dle jejího mínění zachovali se nepřátelsky vůči polské národnosti a proto lze je úplně sesaditi z jejich míst! Jak vidno, nejen sám školní úřad, ale jím utvořená šovinistická komise má býti soudcem ukr. ředitelů a učitelů středních a národních škol! Cíl je jasný: úplně vyhubiti ukr. učitelstvo, pokořiti ho před polskou mafii a zničit v něm ukraj. charakter.

Ukrajinskou řeč vyloučili Poláci ze všech státních a autonomických úřadů, všude zavedli polskou mluvu co úřední a též namáhají se zavéstí ji v obecních úřadech v čistě ukr.

obcích. Všechny úřední ohlášení a návštěví vydávají se pouze v polské řeči; přírodní práva ukr. většiny, která 75⁰/₀ obývá vých. Halič, polské řeči většinou nerozumí, vůbec si lehkou váží nebo ignoruje. Slovo „Ukrajinec“ je Poláky tak nenáviděné, že zakázáno jej v slově a písmě používat a nutí používat výrazu „Rus“ nebo „Rusín“. Co více — ukr. azbuka je dráždí a na místě cyriliky snaží se zavést latinku. Důkazů pronásledování a ignorování ukr. řeči máme na sta. Kanovník přemyšlské kapituly dr. Bohačevskyj při výslechu u okresního hejtmanství použil ukr. řeči. Komisař mu zakázal mluvit ukrajinskou řečí, nazývá ji „svinskou“. Když Bohačevskyj vzpíral se vydání výkaz narozených polsky, ale jen ukrajinsky, byl internován v Dombju, kde ztrávil několik měsíců.

Totéž potkalo Paňkovského, syna faráře, při protokolu v ukr. řeči. Starosta obce z Rešetova při vyšetřování byl probodnut za ukr. řeč bajonetem. Ti, kteří po ulicích a ve veřejných místnostech mluví ukrajinsky, jsou napadáni, zneuctíváni a dokonce i týráni na ulicích proto, že mezi sebou hovoří mateřskou řečí.

Poštovní poukazy vyplněné ukr. řečí a dopisy s ukr. adresou nepřijímá poštovní úřad na př. v Sokale, v Česanově, Janově, Bolechově a dokonce i ve Lvově. O tomto nadužívání můžeme čísti každodenně v časopisech. Jeden poštovní úředník ve Lvově, ke kterému se dostal ukr. dopis do rukou, řekl: „Máme nařízeno přijímat dopisy jenom psané polsky.“ Ačkoliv na žádost Ukrajinců lvovských zástupce náčelníka kraje Grodzicki dovolil poukazovat peníze v ukrajinské řeči, přece jen na venkově vrací poštovní úřady zásilky, dále dopisy, poukazy psané ukrajinštinou za nedoručitelné s urážejícími poznámkami. Z psaných korespondencí dochází do rukou adresáta velice malé procento, poněvadž polští poštovní úředníci, skrze jejichž ruce pošta prochází, ničí je úmyslně.

Polská vláda zbavila úřadu ukrajinské profesory (dra St. Rudnyckého, Verhanovského a j.) a též velké množství učitelů, státních úředníků, soudních, politických, bankovních, železničních, poštovních a autonomických jenom proto, že přes to, že složili slib ve přesné plnění svých povinností byli ochotni,

nechtěli však složit přísahu polskému státu. Následkem toho tisíce úředníků a sluhů nalézají se bez veškerých životních prostředků a umírají s celými rodinami hladu.

Zuřivě ničí ukrajinské dokumenty, školní knihy a j. takovým způsobem, že všechny snesou na jedno určené místo a pak pálí.

Dokonce i odznaky přes strašný teror polský troufali si někdo nositi, strhávají na ulici nekulturním způsobem z prsou, z čepic a se zuřivou nenávistí hází na zem a rozbíjí. Na př. v Kolomyji v neděli dne 24. května 1919 postavili se polští důstojníci před ukrajinským kostelem a strhávali dívkám, rolníkům i studentům vycházejícím z kostela, odznaky. Ona netrpělivost a nekulturnost opakuje se v mnoha příkladech ve Lvově, Stanislavově, Přemyšlu a jiných haličských městech.

Všechny ukrajinské spolky: politické, kulturní, dobročinné a centrální ve Lvově, též filiálky na venkově zavírány a jejich kanceláře zapečetěny. Nebrán ohled ani na zasloužilé družstvo významné pro obyvatelstvo, jako krajové družstvo hospodářské „Silskyj Hospodar“ s několika deseti filiálkami a několika tisíci spolků. Tentýž osud postihnul „Krajové sdružení hospodářských spolků“ a „Ukrajinskou Besedu“ ve Lvově a jiná kulturní i ekonomická družstva též i na venkově. V některých městech jako v Žovkvě, Drohobyči a j. zavřeni dokonce i předseda, ředitel nebo správce dotyčného družstva.

Ukrajinské vzdělávací a ekonomické družstvo „Prosvita“ ve Lvově s 66 filiálkami a několika tisíci čítáren nejdříve zavřeno, pak ovšem centrála ve Lvově otevřena, ale zrekvírován veškerý papír k tisku vzdělávacích knížek, tiskárna zapečetěna, zařízení lokálu úplně zničeno, tak že není možná existence družstva, abstrahující to, že velká část jeho spolupracovníků, internována po táborech. Založení tak nevinné organizace jako „Horožanský komitét“ pro pomoc obětem války, bylo Polákům solí do očí a v Berežanech rozkázali takový komitét zavřiti.

Nařízením 28. listopadu 1918 rozkázalo vojenské velitelství všem bankám snížit plat ukrajinským osobám a finančním ústavům do měsíční sumy 4000 K pro každou zvlášť. Toto nařízení bylo

ovšem 2. května 1919 zrušeno, však existuje i nadále, protože je někteří bankovní kontroloři neuznávají za zrušené.

Aby Ukrajincům zamezena možnost veřejného protestu, žalob před celým kulturním světem na násilnosti páchané Poláky na ukrajinském obyvatelstvu, aby hlas zoufalství nedostal se za hranice, polské úřady nedovolují svolávání schůzí, porad, a vznášeti protesty a resoluce. Zákon pro družstva a pro schůze neexistuje dnes v Haliči pro Ukrajince; sejde-li se na ulici náhodou několik osob, policie ihned je rozhání. Vláda nařídila uzavření hranic. Ukrajincům jsou odepřeny pasy k cestování za hranice, jenom za velké peníze a podplacením dostane se pas. Korespondování v kraji i za hranice je obtížné. Všechny dopisy podléhají přísné cenzuře. O osobní svobodě, jak ona vyhlíží pod polskou vládou, zmínili jsme se výše. Tisíce vražd, rabování, internování, konfinování atd., toť obraz „osobní svobody“ v okupovaném ukrajinském území Haliče Poláky.

VI. Násilné vymáhání přísahy věrnosti.

Na celém, Poláky zabraném ukrajinském území, polské úřady ukrajinské úřednictvo internovaly nebo konfinovaly (některé povraždily) nebo co nejvíce zbavily úřadů, zastavující jim platy a veškeré životní potřeby. Na jejich místa dosazení Poláci. Jen tam, kde byl nedostatek vlastních sil, ponechávání na podřadných místech, ale nutí je k přísaze věrnosti polskému státu! Na počátku žádaly jen složení slibu o svědomitém plnění povinnosti pro dobro celého obyvatelstva a pak za nedlouho žádaly formální přísahu nejen věrnosti státu a národu, ale i pro práci pro dobro a blaho polského lidu. Takové přísahy žádány nejen na státních úřednicích, autonomických i privátních ústavech, ale i advokátů.

Ukrajínští úředníci, kteří se vzpírali složení přísahu proto, že mírová konference pro osud vých. Haliče ještě se nevyjádřila a za žádné podmínky ji k polskému státu nepřidělila — jsou pronásledováni polskou vládou jako vinníci, vrháni jsou do vězení a vydávají se nařízení, která terorizují nešťastné oběti polského šovinismu a jich rodiny. Jako důkaz uvádíme na příklad doslovně nařízení polského okresního hejtmana v Lubačově, které takto zní:

Okresní češanovské hejtmanství v Lubačově, čís. 3919/19
Lubačov dne 10. června 1919.

Panu Emilianu Lavrovskému v Lubačově. Poněvadž pán nesložil služební slib, čímž potvrdil nepřátelské smýšlení vůči polskému státu, — proto nařizují jeho konfinování v Lubačově pod těmito podmínkami: 1. Zakazují mu vzdáliti se z domova bez zvláštního dovolení hejtmanství, 2. dvakráte denně bude kontrolován policií je-li doma, 3. korespondence pána a celé

jeho rodiny podléhá cenzuře hejtmanství, 4 administrativní úřad může v každé době učiniti prohlídku. Okresní hejtman Russocki m. p.

Takovým způsobem internováno a konfinováno sta ukr. úředníků a na př. jen ve Lvově internováno, přes 400 ukr. železničních zřízenců.

Ukrajínští profesoři a docenti university, kteří se vzpírali složití přísahu a věrnost Polsku (na př. prof. dr. Stefan Rudnickyj a prof. civilní procedury dr. Verhanovskyj zbaveni míst, jiným zakázáno přednášeti, nebo jsou internováni na př.: prof. ukr. literatury dr. K Studynskyj, ostatní se zachránili za hranicemi. Úředníci a sluhové, zbaveni svých míst, s heroismem snáší nedostatek a přiumírají hladem, ale nelekají se teroru polských vetřelců, větší část mučí se po vězeních a táborech a jiní bloudí za hranicemi polského státu jako uprchlíci.

Aby Poláky vyhnáným stům železničních zřízenců dána možnost žítí, ukr. továrna firma Leviňského přijala většinu z nich do práce. Ale humanitní čin vůči krajanům nezalíbil se polským úřadům a dovoleno fmě držeti ku práci omezený počet dělníků a to polovinu Ukrajinců a polovinu Poláků.

Ačkoliv vých. Halič není ještě úplně přidělena Polákům, přece jen nařízeny nucené odvody čtyř ročníků ukr. a židovské národnosti, o čemž nasvědčují zprávy v časopisech a uveřejnění v každém městě. Teprve na zakročení čtyřdohody odstoupeno od tohoto činu.

VII. Polská kolonisace vých. Haliče.

Aby připravili pro sebe dobrou půdu pro eventuelní hlasování národů, které by mělo rozluštití příslušnost národa, aby sesílen byl polský element, provádí se hromadně kolonisace polskými zemědělci se záp. Haliče.

Nynější způsoby kolonisace praktikované už za rakouských časů a ta obsazování všech úřadů Poláky, terorizování a ponižování všeho ukr. úřednictva a nyní dokonce nucení skládati přísahu věrnosti polskému státu a národu, násilnosti nutící k změně obřadu na latinský, ukázaly se nedostatečnými a proto Poláci chopí se ještě radikálnějších prostředků t. j. kolonisace východ. Haliče polskými zemědělci.

Promyšlenou kolonizaci provádějí Poláci dle schváleného polského zákona.

Varšavský sněm potvrdil dne 10. června 1919 pozemkový zákon, na základě kterého má nastoupiti výkupné velkostatků a polí a nemovitostí. Tento zákon pro vých. Halič má tyto zvláštní výjimečné stanovy :

1. zákaz dobrovolné parcelace;
2. parcelaci má právo řídití jenom polský kolonizační úřad;
3. vykoupenou půdu může tento úřad odevzdávati do vlastnictví cestou parcelace jenom v takovémto pořádku:
 - a) především lidem, sloužícím na velkostatku (kteří jsou většinou Poláci);
 - b) v druhé řadě polským legionářům a invalidům;
 - c) dále nastěhovaným polským kolonistům;
 - d) posléze místním zemědělcům, a to jen v případě, nestojí-li v cestě státní zájmy.

Že prodej půdy Ukrajincům bude dle polského přesvědčení vždy nebezpečný zájmům polského státu, — jasná věc, že s parcelací dvorů, půdy, nemovitostí, fundačních i státních, — ukr. zemědělec nedostane ani špetky.

Jako důkaz toho může posloužiti článek Lvovského deníku „Gazeta Wieczorna“ ze dne 17. září 1919, ve kterém se píše neuvěřitelná zpráva, že jakýsi tam pan G. přistoupil k parcelaci svého majetku Tovstobaby mezi ukr. sedláky! Dále se nám píše: „Zdržujeme se zatím komentáře, poněvadž není pochybností, že polská zem vých. Haliče může a musí být parcelována mezi polské sedláky. Nechť toto upozornění bude výstrahou těm, kteří by si eventuálně troufali následovati p. G., poněvadž příště každého jemu podobného budeme pronásledovati bez milosti, předávati příštím pokolením jména pro ostudu a hanbu prodavačům.“ V časopisu „Illustrovaný Kurier Codzienny“ ze dne 4. října 1919 objevil se zpráva, že v kolomyjském okrese určeno 14 velkostatků k parcelaci a že plnou moc nad nimi vzala do rukou polská organizace, která chce na pokraji polského státu utvořiti silnou polskou hráz. Jak jsme doslechli — což podávají i polské časopisy — hospodářská komise polského sněmu usnesla se v poslední době udělití kolonizačnímu fondu 50 mil. marek pro přesídlení polských zemědělců ze záp. do vých. Haliče.

V brožuře, určené pro polské vojsko pod názvem „Polsko musí míti silnou armádu“, slibuje se polským vojákům důrazně rozdělení úrodných velkých prostorů ve vých. Haliči mezi malozemědělce, Poláky, a zapaluje je, aby měli vždy na mysli dobýti a zabezpečiti zbraní ony prostory pro Polsko. Polská vláda provede rozdělení velkostatků mezi polské zemědělce, ale ony velké statky je právě třeba hledati v Haliči na Volyni, Podolí a Bělorusi. Tam leží tisíce strychů, které čekají na pracovitou ruku polského sedláka. Na oněch plochách mohou jednou povstati a vykvéstí veliké polské vesnice!

Schválená polským sněmem zemská reforma ze dne 10. července 1919 neuspokojila veřejnost polských politických stran. Poslanec Zamorski píše, že lze velkostatky vých. Haliče rozparcelovati mezi přistěhovalé zemědělce ze západu a takovýmto

způsobem provést kolonizaci pro sesílení polského elementu v ukrajinské zemi, která byla a je povinna býti polskou. On se domáhá, aby polská vláda uznala vých. Halič prvním kolonizačním územím, ve kterém velkostatky musí býti rozděleny bez ohledu a výlučně jen mezi polské zemědělce.

Spolek velkostatkářů „Związek Ziemiań“, který vede náruživě kolonizační práci, vydal proklamaci zemědělcům ze západu, verbují je do panských dvorů v ukrajinských okresech: Kaluš, Rohatyn, Čortkiv, Rava Ruska, Mostyska.

Od 14. září 1919 prodávati zem bez dovolení kolonizačního úřadu ve Varšavě resp. krajové komise ve Lvově přísně zakázáno.

VII. Rozšiřování lži a zakrývání pravdy.

Aby zakryli zvířekost a násilnosti a vzbudili nenávisť polské veřejnosti proti Ukrajincům a rozohnili je k pochodu na vých. Halič, do Cholmska i Volyně, aby dále nejen před světem ospravedlnili se z divokého loupežného tažení, ale i pařížskou mírovou konferenci obelhali a vymohli na ní udělení mandátu ve vých. Haliči pro udržení pořádku, pustili do ruchu ve všem zahraničním tisku a kromě toho v denunciačních listech do Paříže celý zdroj lží a pomluv o „bolševismu“ Ukrajinců, o nepořádku v kraji, o „násilnostech“ na polském národě a o smyšlené zvířekosti ukr. armády, jmenujice ji „hajdamáckou bandou“. Veškerý polský tisk byl každodenně přeplněn smyšlenými a nepravdivými zprávami o zvířectví, týrání, pogromech a násilnostech „divokých hajdamáků“ na „chudém, bezbranném“ polském národě.

Lží a pomluvami dosáhli Poláci svého cíle, poštvali celou veřejnost proti Ukrajincům a na čtyřdohodě vynutili dovolení zaujmouti celou vých. Halič až po Zbruč a zavést v okupačním území polskou administrativu civilní. Díky materiální podpoře čtyřdohody Poláci začali hospodařiti ukrajinskou zemí jak neobmezení despoti.

Z celého moře lži a pomluv vybíráme pro ilustraci jen několik:

1. Na začátku listopadu 1918 po zabrání Přemyšlu Poláky zavřeli a internovali tito několik set Ukrajinců. Při intervenci předseda ukr. nac. rady v Přemyšlu domáhal se vysvobození internovaných, odvolává se na to, že Ukrajinci v čase své vlády nikoho neinternovali. Polská nac. rada projevila ochotu, ale dle smyšlené zprávy, podané denníkem „Illustro-

vaný Kurier Codzienny“, že Ukrajinci měli oběsiti v zákopech ve Lvově 72 Poláků, musila osvobození internovaných v Přemyšlu zdržeti. Ačkoliv ona zpráva se nezakládala na pravdě a byla prostou smyšlenkou — internování neosvobození, ale poslání do tábora v Dombji. (Svědék K.)

2. Polské časopisy široce se rozepisovaly, dokonce jednotlivě přinášely fotografie jakéhosi Poláka, kterému Ukrajinci měli uříznouti jazyk, vydloubati oči, vyříznouti kříž v kůži na čele, dokonce arcibiskup Bilčevski ve svém pastýřském poslání zmínil se o tomto případě, než prozatím obmyšlená, nešťastná oběť „ukrajinského zvířectví“ jakýsi polský pán za nedlouho objevil se ve Lvově úplně zdráv a prohlásil, že vůbec nebyl internován, jen konfinován Ukrajinci ve Stanislavově.

3. Rozšířená Poláky zpráva v Kolomyji, že dr. Maritčak (pak zatčený polskou milicí) prý zabil rumunského vojáka, objevila se lživou.

4. Pro shromáždění důkazů, jako kdyby Ukrajinci Poláky týrali — Poláci sami převlékli mrtvolu padlých Ukrajinců do šatů polských legionářů, zúmyslně trupy zohavili a fotografovali, pak se široce rozepisovaly polské časopisy o strašném díle Ukrajinců, ilustrující svoje články těmito fotografiemi. (Svědci M. N., R. R. J. P., S. K., Č. P.)

5. Čtyřdohodová misse vyslala v červnu 1919 do Drohobyče a Borislavi komisi, by prozkoumala polské násilnosti páchané na Ukrajincích, dovolila Polákům sestaviti komisi z pěti Poláků, třech Židů a dvou Ukrajinců. Rozumí se, že vybráni takoví Ukrajinci, kteří Polákům byli nejvhodnější a kteří žádnou účast na veřejném životě nebrali a ještě k tomu, jednomu z nich (farář Liščynskému) vyhrožovali represáliemi, kdyby se jen něčeho odvážil proti Polákům nepříznivého vyznati. Rozumí se ovšem, že takováto komise nemohla přinésti Polákům špatného vysvědčení.

6. Když se Poláci dověděli, že má dohodová misse do Stanislavova se dostaviti, dovolili Ukrajincům vydávati časopis „Vola“, kterého vyšla dokonce tři čísla. Při příjezdu misse producovali se Poláci těmito čísly, jako důkazem, že Ukrajinci nespravedlivě obžalovali Poláky, že zastavili ukr. tisk. Po od-

jezdu misse, vydávání tohoto časopisu pronásledováním a konfiskováním zastaveno po třetím čísle a od té doby vůbec nevychází.

7. Do Brestu Litevského přijela francouzská misse k prohlídce tábora internovaných a k prozkoumání zacházení Poláků se zajatci. Poláci sdělili missi, že v táboře se nacházejí sami bolševici! Následkem toho Francouzové odjeli s přesvědčením, že se v táboře nenalézají žádní Ukrajinci.

8. V Kolomyji začátkem května 1919 zemřela skvrnitým tyfem Dvernická, sestra ženy polského ministra pošt Lindeho. Pohřeb se konal s největší slávou, o čemž také psal polský časopis „Znič“. Zatím však kolomyjští Poláci dva měsíce na to poslali do Varšavy telegram se zprávou, že Dvernickou Ukrajinci zavraždili. Podáváje ve formě obžaloby ukr. národa onen vymyšlený fakt k vědomí veřejnosti, neváhal premier polského ministerstva Paderevski nazvat Ukrajince ve své řeči „bandity“ a svému kolegovi projevit soustrast nad tragickou smrtí „zavražděné Ukrajinci“ jeho sestry!

9. Dne 8. června 1919 přivezli Poláci do Stanislavova 7 mrtvol polských vojáků, které prý měli Ukrajinci zavraždit brutálním způsobem, odřezávajíce jim uši, nohy, stahující po kouskách kůži s těla atd. Ve městě a ve všech polských časopisech se ozývalo pobouření. Tiskem poštvané polské tlupy přepadaly byty Ukrajinců, nutíce je dívat se na oběti „hajdamáckých násilností“. Všechn polský tisk byl přeplněn články o „hajdamáckém týrání“, nadávkami, lži a štváním proti Ukrajincům. Pak teprve polský časopis „Znič“ uveřejnil oficiálně protokol lékařského vyšetření mrtvol, ze kterého vyšlo na jevo, že mrtví zahynuli přirozenou smrtí od výstřelu pušky a jediný z nich měl polámaná dvě žebra, dle všeho od uhození kolbou. (SvědK.)

10. Pro úplné zakrývání pravdy o strašných poměrech v táborech, zakázáno Poláky ohlašovatí výkaz obětí internovaných a zajatých a podávání zprávy o zatýkání, prohlídkách, využitkování, rekvisicích atd.

11. Skoro všechny časopisy častěji vymýšlejí a pouštějí do světa lži a pomluvy, aby mohly podniknouti nové odplaty a

nová zatýkání. A opravdu, za takovýchto smyšlených novinářských zpráv nastává nové hromadné zatýkání, vysílají se nové trestní expedice do „vzbouřených“ vesnic, konfinuje se veškerá ukr. inteligence, provádí se nové prohlídky a padají za oběť nové tisíce pokojných Ukrajinců. (Na př. v okrese bobreckém a nadvirňanském atd.) Takovéto smyšlené zprávy jdou za tím cílem, nepouštětí zajatých a internovaných na svobodu.

12. Poláci rozšířili ve svých časopisech zúmyslně zprávu, jako kdyby varšavská vláda usnesla se založiti ukr. universitu ve Lvově. Ve skutečnosti byl to úklad, který měl obelhati svět a vyvolati v cizině přesvědčení o toleranci Poláků. Zatím však zavírají Poláci vstup ukr. studentům na universitu a polytechniku, ba zakazují i zřizování privátních universitních kursů na vlastní útraty.

Dokončení.

Touto knihou, krví psanou, stavíme Polsko před soud celého kulturního světa a žalujeme na ně, že spáchanými zločiny a násilnostmi nad Ukrajinci zašlapalo na ukr. zemi Haliče nejprimitivnější právo člověka, stanovy mezinárodního práva a všechna ona práva, která vybojoval a požíval ukrajinský národ v této zemi.

Obžalováváme polskou okupační vládu, úřady a polskou armádu :

1. Ze zvířecosti a přestupků v čase vedení války.

(Vraždění zajatých ukr. důstojníků, mužstva a členů ukrajinského Červeného kříže, týrání, násilnosti, tlučení, odírání zajatých, násilné odvádění Urajinců do polské armády, vymáhání vojenské služby od ukr. obyvatelstva.)

2. Z nelidského zacházení se zajatými a internovanými.

(Nedodržení smlouvy ze dne 1. února 1919 a 11. března 1919, uzavřené v záležitosti zajatých a internovaných, zanedbávání sanitních poměrů v táborech, katování a týrání zajatých a internovaných vyhladověním, neposkytování lékařské pomoci, zákaz přispěti k pomoci internovaným, rabování v barácích nebo loupení v čase transportu obleků a obuvi.)

3. Z ohrožování života a zdraví ukrajinského obyvatelstva.

(Vraždy a bití neslýchaným způsobem nevinných osob ukr. civilního obyvatelstva, znásilňování žen, bezprávné provádění

zatýkáni brutálním způsobem civilního obyvatelstva, potahování k zodpovědnosti z politické práce za ukr. vlády ve východní Haliči.)

4. Ze svatokrádeží a štvanic proti řecko-katolické církvi.

(Ničení a zneuctívání ukr. kostelů a oltářních rouch, vraždy, zatýkáni, znásilňování ukr. duchovenstva a civilního obyvatelstva, nucení k vystoupení z řecko-katolické církve a znemožňování vykonávání náboženských obřadů.)

5. Z pronásledování ukrajinského tisku a řeči.

(Zakazování vydávání a tisku ukr. časopisů, ničení a konfiskování ukr. tiskáren a strojů, zakázání ukrajinské řeči ve všech úřadech.)

6. Ze znemožňování veřejné národní výchovy.

(Nepřipouštění ukr. mládeže na lvovskou universitu, sesazení ukr. profesorů a lektorů z téže university, hromadné vypořádání ze služby a nepřijímání do služby veškerého učitelstva, polonisace ukr. národních škol, rekvírování školních budov pro vojenské účely, ničení ukr. bibliothek a dokonce i ukr. školních učebnic.)

7. Z pronásledování ukrajinských bank a ekonomických spolků.

(Omezení výplat pro Ukrajince dle usnesení ze dne 28. listopadu 1918, zadržení činnosti ukr. spolků, kooperativních institucí, bank a ekonomických organizací.)

8. Z ekonomického ruinování ukr. obyvatelstva.

(Nakládání velikých kontribucí bez příčiny na ukr. města a vesnice, nekonečné rekvírování a konfiskování obilí, šatstva, hospodářského inventáře i peněz, vypalování ukr. osad, nucení k bezplatné robotě na polích polských velkostatkářů, přinucení vesnic k bezplatnému vydržování oddílů armády, ztěžování cestování a ukr. obchodu.)

9. Z bezohledného ničení sociálního života.

(Zakázání schůzí a poučných přednášek, zdemolování zařízení ukr. klubů a družstev, dokonce i dobročinných organizací, sirotčinců a klášterů, překážení ukr. obyvatelstvu při výdělku na živobytí.)

10. Z brutálního ničení kulturních výtvorů ukr. obyvatelstva a ukr. inteligence.

(Ničení výtvorů uměleckých, historických pomníků a knihoven, vyloučení a nepřijímání ukr. inteligence do úřadů v Haliči, odsouzení ukr. rodin k vyhladovění a internování úřednictva.)

V této knize uvedena jsou fakta na důkaz vyšší obžaloby, fakta nebývalá v historii kulturního světa, dosvědčující polskou zhovadilost a zločinnost, které páčány byly na bezbranném a nevinném ukr. obyvatelstvu východní Haliče. Uvádíme jen nepatrnou částku hrozných skutků, které se spáchaly v našem nešťastném kraji od času okupace nepřátelské armády. Poněvadž nebylo možno vyšetřovati zločiny ve vých. Haliči, není možno učiniti úplný obraz hrůz tohoto pekla, připraveného ukrajinské zemi polským národem. Ale pevně věříme, že přijde čas, kdy všechny zločiny a násilnosti se objeví v plném světle.

Zde máme co činiti nikoli s jednotlivými fakty teroru a násilnosti, s činy nezodpovědných orgánů vlády a jednotlivců, ale s promyšleným postupem celé polské veřejnosti, která si usmyslila využití vhodné chvíle ke zničení a vykořenění ukr. elementu vých. Haliče. Toť strašný obraz, jenž se vynořuje před naším zrakem.

Jakoby na posměch principům demokracie, pokroku, humanity, mezinárodní spravedlnosti a práva k samostatnému existování všech národů, Polsko svým hrozným ničícím způsobem postupující proti ukr. národu ve vých. Haliči, — chlubí se ještě, že je povoláno vykonávat mandát spojenců! Polsko, samo po tolik let ujařmené ozbrojenou námahou demokracie západu obdrželo konečně svobodu, teď však kořistí z první náhody, proti svému sousedu na východě vystupuje se zbraní

v rukou. Toť krvavé, do nebe o pomstu volající rouhání proti všem zákonům pravdy a spravedlnosti, které se dnes všeobecně hlasají! Toť nesmazatelná skvrna na snahách po osvobození samého Polska! Žádné vytáčky a falšování pravdy není s to smýti ji!

Ukrajinský národ ve vých. Haliči po rozvratu starého Rakouska, ohlásiv svůj stát a zároveň spojení se svým národním kmenem, neuvažuje nad páchanými násilnostmi nadále stojí na principu své samostatnosti a spojení všech svých zemí. Toť princip zakořeněný v nejtajnější hloubce srdce každého Ukrajince i Ukrajinky. Tento svatý princip nenechá si žádný z duše vytrhnouti, všelijaké trhání živého ukrajinského těla, nějaké tvoření umělých kordonů, rabování rodné zemi, ukr. národ považuje a vždy považovati bude za násilnost, páchanou na jeho organismu, bude neunavně v každý čas a bezohledně bojovati za osvobození z nepřátelského jha. Zároveň — jeví se uvedený stav nezhojitelnou ranou Evropy, která se věčně bude jítřiti a bude střediskem věčných vojenských komplikací. Nemůže býti klidu v Evropě, dokud nad miliony ukr. národa pohládne zuřivý, bezlítostný nepřítel, nemůže býti klidu, pokud princip mezinárodní spravedlnosti nebude úplně rozřešen.

Naší knihou chceme apelovati nejen jako lidé k lidem, nýbrž i k svědomí celého kulturního světa a tím způsobem zdržeti fysické muky, které nyní trpí ukr. národ pod polským režimem. Chceme touto cestou, jako legální představitelé svého národa obrátiti pozornost všech kulturních států a zodpovědných činovníků na zločiny, páchané Poláky, na křivdu, strašnou svými následky, dokonanou odevzdáním ukr. národa do rukou odvěkého nepřitele — Poláka, zločiny i křivdy, které jistě vyvolají někde odvetu a stanou se příčinou nového požáru Evropy, neučiní-li se včas konec zločinům a nenapraví se těžké křivdy!

O B S A H:

	Strana
Vstup	3—7
I. Vraždy	8—19
II. Zatýkáni, týráni, internováni, tábory zajatých a internovaných	20—55
III. Ničení majetku. Rekvisice. Rabování	56—64
IV. Pronásledování ukr. církve	65—69
V. Ničení ukr. kultury a ekonomického života	70—76
VI. Násilné vymáhání přísahy věrnosti	77—78
VII. Polská kolonisace vých. Haliče	79—81
VIII. Rozšiřování lži a zakrývání pravdy	82—85
Zakončení	86—89
